

LATVIJAS VĒSTNESIS

LATVIJAS REPUBLIKAS OFICIĀLAIS IZDEVUMS

OP 2022/31.7

Ministru kabineta rīkojums Nr. 78

Rīgā 2022. gada 10. februārī (prot. Nr. 6 37. §)

Par Latvijas Piekto nacionālo atvērtās pārvaldības rīcības plānu 2022.–2025. gadam

1. Apstiprināt Latvijas Piekto nacionālo atvērtās pārvaldības rīcības plānu 2022.–2025. gadam (turpmāk – plāns).
2. Noteikt Valsts kanceleju par atbildīgo institūciju plāna īstenošanā.
3. Plānā norādītajām atbildīgajām institūcijām sadarbībā ar līdzatbildīgajām institūcijām un citiem īstenotājiem nodrošināt plānā paredzēto pasākumu īstenošanu.
4. Ministriem un citām centrālajām valsts iestādēm plānā paredzēto pasākumu īstenošanu 2022. gadā nodrošināt tām piešķirto valsts budžeta līdzekļu ietvaros. Jautājumu par papildu valsts budžeta līdzekļu piešķiršanu plānā paredzēto pasākumu īstenošanai 2023. gadā un turpmākajos gados izskatīt Ministru kabinetā kārtējā gada valsts budžeta likumprojekta un vidēja termiņa budžeta ietvara likumprojekta sagatavošanas un izskatīšanas procesā kopā ar visu ministriju un citu centrālo valsts iestāžu iesniegtajiem priekšlikumiem prioritārajiem pasākumiem atbilstoši valsts budžeta finansiālajām iespējām.
5. Atbildīgajām institūcijām, līdzatbildīgajām institūcijām un citiem īstenotājiem informāciju par plānā paredzēto pasākumu izpildi iesniegt Valsts kancelejā:
 - 5.1. līdz 2024. gada 1. martam – par laikposmu no 2022. gada 1. janvāra līdz 2023. gada 31. decembrim;
 - 5.2. līdz 2026. gada 1. martam – par laikposmu no 2024. gada 1. janvāra līdz 2025. gada 31. decembrim.
6. Valsts kancelejai sagatavot un publicēt Ministru kabineta tīmekļvietnē (www.mk.gov.lv) vidusposma un nobeiguma ziņojumu par plānā paredzēto pasākumu īstenošanu.

Ministru prezidents *A. K. Kariņš*

Ministru prezidenta vietā –
zemkopības ministrs *K. Gerhards*

(Ministru kabineta
2022. gada 10. februāra
rīkojums Nr. 78)

LATVIJAS PIEKTAIS NACIONĀLAIS ATVĒRTĀS PĀRVALDĪBAS RĪCĪBAS PLĀNS

2022.-2025. gadam

Saturs

Kopsavilkums

Plāna izstrādes gaita

Latvijas Ceturtā nacionālā atvērtās pārvaldības rīcības plāna 2020.-2021. gadam būtiskākie pasākumi

Plāna sasaiste ar citiem attīstības plānošanas dokumentiem

Plāna mērķi

Atvērtā pārvaldība – pienesums uzticēšanās veicināšanai

Plāna rīcības virzieni un pasākumi

1. rīcības virziens: Jēgpilna un efektīva sabiedrības līdzdalība izsvērtu un kvalitatīvu lēmumu izstrādē

1. apņemšanās: Stiprināt sabiedrības līdzdalības ietvaru un vairot izpratni par efektīvu līdzdalības procesu
2. apņemšanās: Popularizēt sabiedrības līdzdalības iespējas, tostarp jauniešu un NVO iesaisti
3. apņemšanās: Stiprināt sabiedrības pārstāvniecību un dialogu ar sabiedrību lēmumu pieņemšanas procesos ikvienā nozarē

2. rīcības virziens: Valsts institūciju darba sabiedrības interesēs atklātība un caurskatāmība

4. apņemšanās: Valstij sazināties ar sabiedrību saprotami un cilvēcīgā valodā, skaidrot lēmumus un sarežģītas tēmas, uzsverot ieguvumus
5. apņemšanās: Veicināt datu pieejamību un saprotamību, palielinot iedzīvotāju iespējas izmantot tos un veidot datos balstītus risinājumus

3. rīcības virziens: Pašvaldību atvērtība un iedzīvotāju iespējas iesaistīties savas pašvaldības darbā

6. apņemšanās: Veicināt atvērtību un iedzīvotāju iesaisti un līdzdalību pašvaldībās

Plāna īstenošanai nepieciešamais finansējums

Lietotie saīsinājumi

ES Atveseļošanas fonds	- ES Atveseļošanas un noturības mehānisms (<i>Recovery and Resilience Facility</i>)
Atveseļošanas fonda plāns	- Eiropas Savienības Atveseļošanas un noturības mehānisma plāns Latvijā
EK	- Eiropas Komisija
EM	- Ekonomikas ministrija
ES	- Eiropas Savienība
"Delna"	- biedrība "Sabiedrība par atklātību – Delna"
FM	- Finanšu ministrija
IeM	- Iekšlietu ministrija
Iniciatīva "Sabiedrības līdzdalība – atslēga demokrātijas nākotnei"	- Valsts kancelejas sadarbībā ar biedrību "Latvijas Pilsoniskā alianse" un Islandes iedzīvotāju fondu īstenotā iniciatīva "Sabiedrības līdzdalība – atslēga demokrātijas nākotnei", EEZ Finanšu instruments Ministru kabinets (mk.gov.lv)
IZM	- Izglītības un zinātnes ministrija
IUB	- Iepirkumu uzraudzības birojs
KM	- Kultūras ministrija
Kohēzijas politikas programma	- Eiropas Savienības kohēzijas politikas programma 2021.–2027. gadam
LJP	- biedrība "Latvijas Jaunatnes padome"
LPS	- biedrība "Latvijas Pašvaldību savienība"
LPA	- biedrība "Latvijas Pilsoniskā alianse"
LM	- Labklājības ministrija
Memoranda padome	- Nevalstisko organizāciju un Ministru kabineta sadarbības memoranda īstenošanas padome
MK	- Ministru kabinets
NAP2027	- Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam
NVO	- nevalstiskās organizācijas
OGP	- Atvērtās pārvaldības partnerība (<i>Open Government Partnership</i>)
OECD	- Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
PKC	- Pārresoru koordinācijas centrs
"Providus"	- biedrība "Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS"
TA	- Tiesu administrācija
TAP portāls	- Vienotais tiesību aktu projektu izstrādes un saskaņošanas portāls taportals.mk.gov.lv
TM	- Tieslietu ministrija
SIF	- Sabiedrības integrācijas fonds
VARAM	- Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VAS	- Valsts administrācijas skola
VK	- Valsts kanceleja
VZD	- Valsts zemes dienests
www.lvportals.lv	- tiesiskās informācijas un pilsoniskās izglītības portāls "Cilvēks. Valsts. Likums"

Kopsavilkums

Latvijas Piektais nacionālais atvērtās pārvaldības rīcības plāns 2022.–2025. gadam (turpmāk – plāns) ir izstrādāts, lai veicinātu valsts un pašvaldību institūciju atklātību un atbildību sabiedrības priekšā, kā arī sabiedrības līdzdalību. Plānā ietvertie pasākumi īstenojami dažādās nozarēs, un tos veiks valsts institūcijas un pašvaldības – gan pašas, gan sadarbībā ar nevalstisko sektoru un nozaru pārstāvjiem.

Valsts kanceleja ir atbildīgā valsts institūcija par Latvijas dalību Atvērtās pārvaldības partnerībā – OGP – un par atvērtās pārvaldības iniciatīvu koordināciju Latvijā. OGP ir 2011. gadā izveidota 75 pasaules valstu valdību un pilsoniskās sabiedrības organizāciju atvērtās pārvaldības kustība.¹ Memoranda padome uzrauga plāna īstenošanu, nodrošinot plāna izpildes pārraudzību un uzklusot NVO viedokli par progresu katras apņemšanās izpildē. Reizi gadā jautājumu izskata Memoranda padomes sēdē.

Plāns ir starpnozaru politikas plānošanas dokuments, kura izstrādi nosaka Latvijas dalība OGP. Plāna sagatavošanā Valsts kanceleja iesaistīja valsts pārvaldes iestādes, NVO, kā arī citas institūcijas un pašvaldību intereses pārstāvošās organizācijas.

Plāna izstrādē ir ievēroti OGP koprades un līdzdalības principi, kā arī citas OGP prasības². Plāns atbilst MK 2014. gada 2. decembra noteikumiem Nr. 737 "Attīstības plānošanas dokumentu izstrādes un ietekmes izvērtēšanas noteikumi", ciktāl tas nav pretrunā ar OGP prasībām. Plāna izstrādei nodibinājums "Sabiedrības līdzdalības fonds" sadarbībā ar VK izveidoja koprades platformu Atvertalatvija.manabalss.lv.

Plāna izstrādes gaita

- Plāna izstrāde sākās 2021. gada 28. aprīlī ar tā mērķu un stratēģisko virzienu apspriešanu Memoranda padomē.³
- Nākamais solis plāna izstrādē bija konsultatīvā aptauja jeb iedzīvotāju un pilsoniskās sabiedrības ideju apkopošana šim mērķim izveidotā platformā Atvertalatvija.manabalss.lv (sk. 1. attēlu).
- Līdztekus tam priekšlikumus plāna pasākumiem iesniedza vairākas valsts institūcijas un biedrības – Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs, IUB, Ārlietu ministrija, "Delna".
- 2021. gada 9. jūlijā notika kopīga diskusija par plāna rīcības virzieniem. Pēc minētās diskusijas tika izveidotas divas darba grupas plāna izstrādei (par sabiedrības līdzdalību un par atklātību), tajās iekļaujot pārstāvjus no valsts institūcijām un NVO.
- Ikvienam (tai skaitā iedzīvotājiem), kurš bija norādījis, ka vēlas sekot līdzī izteikto priekšlikumu virzībai, bija iespēja pieteikties darba grupās koprades platformā.
- Plāna projekta saskaņošana notika TAP portālā, par to informējot arī platformā Atvertalatvija.manabalss.lv.

¹ Plašāka informācija par Atvērtās pārvaldības partnerību atrodama tās tīmekļvietnē www.opengovpartnership.org.

² *OGP National Handbook – Rules and Guidance for Participants (2021); OGP Participation and Co-Creation Standards* www.opengovpartnership.org.

³ Plašāka informācija Ministru kabineta tīmekļvietnē www.mk.gov.lv/lv/nevalstisko-organizaciju-un-ministru-kabineta-sadarbibas-memoranda-istenosanas-padome.

Koprades platformā Atvertlatvija.manabalss.lv iesniegtajās iedzīvotāju idejās balstīta plāna izstrāde

OGP prasība atvērtās pārvaldības plānu izstrādē ir risināmo problēmu un veicamo pasākumu noteikšana kopradē ar iedzīvotājiem un NVO. Ar OGP sekretariāta atbalstu tika izveidota koprades platforma Atvertlatvija.manabalss.lv, kurā no 2021. gada 25. maija līdz 29. jūnijam iedzīvotāji iesniedza idejas un balsoja par citu iesniegtajām idejām.

No iedzīvotājiem tika saņemtas **104 idejas**.

Par idejām kopumā tika balsots **5044 reizes**.

85 000 lietotāji bija redzējuši ideju sniegšanas *logrīku*.

Ar **iedzīvotāju ideju kopsavilkumu** var iepazīties **Atvertlatvija.manabalss.lv**.

Saņemtās idejas tika izskatītas un pārrunātas darba grupās. Darba grupās tika balsots par idejām, kopīgi nosakot, kuras ir īpaši aktuālas plašākai sabiedrībai un varētu tikt īstenotas.

Dažas no plāna izstrādē izmantotajām iedzīvotāju ierosinātajām idejām:

Uzklausīt iedzīvotāju ieteikumus par pašvaldību attīstību, biežākas tikšanās ar iedzīvotājiem un biedrībām	Valsts vai pašvaldību institūcijām informēt iedzīvotājus par viņu priekšlikumu apstiprināšanu un īstenošanu	Praktiski skaidrojumi par pakalpojumiem. Valdības lēmumu skaidrojumi
Stiprināt iedzīvotāju iespējas iesaistīties savas pašvaldības darbā – ātras un vienkāršas aptaujas, konsultatīvie formāti	Strādāt pie valsts datu pieejamības un saprotamības. Ne tikai – atvērti dati	Profesionālu vadīti hakatoni un darbnīcas, kas vērstas uz reālu problēmu risināšanu kopienas līmenī
Izveidot valstij un pašvaldībām piederošo nekustamo īpašumu sarakstu	Jāpublisko un jāveido tādas valsts datu kopas, kuras ir vērstas uz pilsoņu iespēju palielināšanu	Runāt cilvēctīgākā valodā. Vienkāršot sarežģītas tēmas, konsultējoties ar komunikācijas un satura speciālistiem. Uzsvērt ieguvumus sabiedrībai

Latvijas Ceturtā nacionālā atvērtās pārvaldības rīcības plāna 2020.–2021. gadam būtiskākie pasākumi

Latvijas Ceturtā nacionālā atvērtās pārvaldības rīcības plāna 2020.–2021. gadam (turpmāk – Ceturtais rīcības plāns)⁴ galvenie virzieni un paveiktais⁵:

⁴ Ceturtais rīcības plāns ir pieejams <https://likumi.lv/ta/id/312544-par-latvijas-ceturto-nacionalo-atvertas-parvaldibas-ricibas-planu-20202021-gadam>.

⁵ Sīkāka informācija atrodama Vidusposma izvērtējumā par plāna izpildi 2020. gadā www.mk.gov.lv/lv/media/8928/download.

1. Publisko iepirkumu un līgumu atklātība

IUB tīmekļvietnē kopš 2020. gada jūlija darbojas **digitālais iepirkumu risku izvērtēšanas rīks**. IUB ir izstrādājis un ieviesis **sarkano karodziņu** izvietošanu pie publikācijām. "Delna" publicēja iepirkumu risku izvērtēšanas rīku Opener.ee. Vēl jāīsteno Ceturtajā rīcības plānā iecerētais **Līgumu reģistrs**. Finansējuma trūkuma dēļ nav ieviesti integritātes pakti iepirkumos, tomēr veiktas izglītojošas aktivitātes. "Delna" un *Transparency International* 2021. gadā izdeva ceļvedi par **integritātes paktiem**.⁶ Nākotnē sabiedrībā var turpināt izglītojošo darbu attiecībā uz integritātes paktiem.

2. Informācijas atklātībai nozīmīgu datu kopu atvēršana

Izvērtēta informācijas atklātībai nozīmīgu **datu publicēšana atvērto datu formā**: nodokļi, valsts amatpersonu deklarācijas, dati par nodarbinātajiem valsts pārvaldē un viņu atalgojumu, dati par politisko partiju finansēm, valsts budžeta izpildi, pašvaldību saistībām. Publicēti dati par tiesu darbu, izglītības jomu, ārstniecības iestāžu darbu saistībā ar Covid-19, valsts pārvaldē nodarbinātajiem. Nākotnē ir svarīgi veicināt atvērto datu praktisku izmantošanu.

3. Interesu pārstāvniecības un lobēšanas atklātība

2020. gadā Saeimas darba grupa turpināja **lobēšanas atklātības tiesiskā regulējuma** izstrādi. Izstrādāti likuma pamatprincipi un veikta to sabiedriskā apspriešana. Izstrādāts arī likumprojekts. Nākotnē uzmanība jāvelta regulējuma praktiskai iedzīvināšanai, tai skaitā jāvērtē lobēšanas reģistra un TAP portāla sadarbība, kā arī vienotas komunikācijas iespējas.

4. Atvērtā pārvaldība pašvaldībās

Topošajā Pašvaldību likumā iekļauti jauni iedzīvotāju līdzdalības instrumenti, piemēram, iedzīvotāju padomes un līdzdalības budžets. 2020. gadā izstrādātas **vadlīnijas kopienu attīstības plānu izstrādei**. 2021. gada beigās iecerēts pabeigt VK un LPA vadīto darbu pie **līdzdalības vadlīnijām valsts pārvaldei**, kuras būs iespējams izmantot arī pašvaldībās. Apkopota **labā prakse** sabiedrības līdzdalības nodrošināšanai pašvaldībās. "Providus" sadarbībā ar VARAM izstrādāja **Atvērtības standartus pašvaldībām**.⁷ VARAM par standartiem informēja visas pašvaldības, aicinot pēc iespējas piemērot tos savā ikdienas darbā. Nākotnē pašvaldībām jāīsteno pasākumi minēto standartu ieviešanai. Svarīgi ir aktualizēt iedzīvotāju līdzdalības iespējas pašvaldībās pēc administratīvi teritoriālās reformas.

5. Sabiedrības iesaiste reformu procesos un sabiedrībai aktuālu jautājumu risināšanā

2020. gadā veikts valsts budžeta programmas "NVO fonds" izvērtējums⁸, tostarp vērtēts tā ieguldījums sabiedrības līdzdalības un pilsoniskās sabiedrības stiprināšanā. VK veic Valsts sekretāru sanāksmēs izsludināto tiesību aktu un plānošanas dokumentu projektu monitoringu. **2021. gada septembrī darbu sācis TAP portāls**. 2022. gadā VK pabeigs darbu pie **vadlīnijām valsts pārvaldei sabiedrības līdzdalības iespēju nodrošināšanai**.

6. Korupcijas novēršanas pasākumi

Aizsākts darbs pie **izpratnes veicināšanas par korupciju un interešu konfliktiem**, kā arī par korupcijas risku novēršanu veselības aprūpes jomā, izmantojot inovatīvas metodes. Šo virzienu neturpinām, jo korupcijas novēršanas pasākumi būs iekļauti **Korupcijas novēršanas un apkarošanas pasākumu plānā 2021.–2024. gadam**.

⁶ Delna, *Transparency International*. 2021. "ES finansētu ieguldījumu aizsardzība ar integritātes paktiem: rokasgrāmata lēmumu pieņemējam par publiskā iepirkuma kopīgu uzraudzību" https://delna.lv/wp-content/uploads/2021/06/AA_IP_publication-01_LV_WEB-1.pdf.

⁷ Providus, VARAM. 2021. "Atvērtības standarti: ieteikumi pašvaldībām lielākas atvērtības nodrošināšanai" <https://providus.lv/wp-content/uploads/2021/10/Atvertibas-standarti-1.pdf>.

⁸ Izvērtējums ir pieejams SIF tīmekļvietnē <https://www.sif.gov.lv/lv/jaunums/petijums-nvo-fonds-kluvis-pieejams-plasakam-sabiedrības-grupam>.

Ceturtais rīcības plāna neatkarīgā izvērtējuma⁹ galvenie ieteikumi:

- īstenot visaptverošu **lobēšanas** atklātības reformu;
- **atvērtās pašvaldības un līdzdalība pašvaldībās**, iesaistot dažādas sabiedrības grupas;
- turpināt darbu pie **iepirkumu** (līgumu) atklātības;
- uzlabot pilsoniskās **līdzdalības** iespējas, izmantojot **deliberatīvās** jeb apspriežu demokrātijas metodes¹⁰;
- iesaistīt OGP procesā **augsta līmeņa** (tostarp **politiskās**) amatpersonas, lai noteiktu stratēģiski nozīmīgas un ambiciozākas apņemšanās.

Plāna sasaiste ar citiem attīstības plānošanas dokumentiem

Plānā iekļautie pasākumi ir sasaistīti ar šādiem attīstības plānošanas dokumentiem:

- Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam;
- Saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam un Saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstības plāns 2021.–2023. gadam;
- Digitālās transformācijas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam;
- Korupcijas novēršanas un apkarošanas pasākumu plāns 2021.–2024. gadam (izstrādē);
- Latvijas valsts pārvaldes modernizācijas plāns 2023.–2027. gadam (izstrādē);
- Memoranda padomes darba plāns 2021.–2023. gadam;
- Reģionālās attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam;
- konceptuālais ziņojums "Par līdzdalības budžeta ieviešanu Latvijā";
- Latvijas atvērto datu stratēģija;
- Publiskajā pārvaldē nodarbināto mācīšanās un attīstības plāns 2021.–2027. gadam (attiecībā uz mācību pasākumiem).

Plāna mērķi

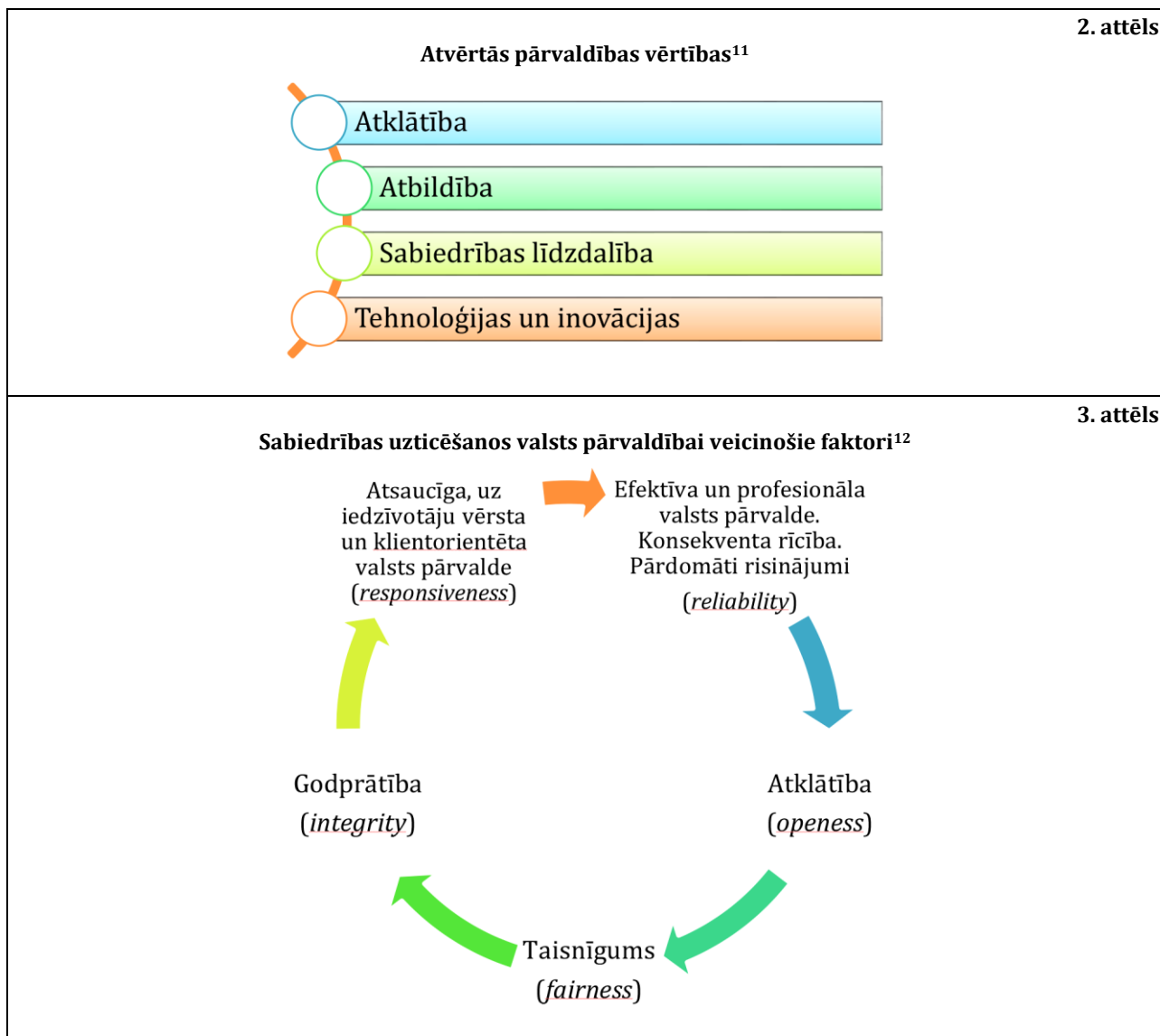
Plāna mērķis ir veicināt jēgpilnu un efektīvu **sabiedrības līdzdalību** izsvērtu un kvalitatīvu lēmumu izstrādē un valsts institūciju darba sabiedrības interesēs **atklātību un caurskatāmību**.

Atklāti un saprotami lēmumi un to pieņemšanas process ir viens no stimuliem, lai sabiedrība uzticētos valsts pārvaldībai un lēmumu leģitimitātei mūsdienu demokrātijā. Pietiekama un skaidra informācija no valsts iestādēm ietekmē iedzīvotāju apmierinātību ar valsts iestāžu darbu, izpratni par notiekošajiem procesiem valstī un paļaušanos uz valsti.

⁹ *Latvia Design Report 2019-2021*. Neatkarīgā eksperta izvērtējums par Latvijas Ceturto nacionālo atvērtās pārvaldības rīcības plānu 2020.–2021. gadam www.opengovpartnership.org/documents/latvia-design-report-2019-2021.

¹⁰ Deliberatīvās metodes (deliberatīvi procesi, pasākumi) – sabiedrībai aktuālas problēmas nodošana publiskai apspriešanai un izsvēršanai. Atklātā procesā atlasa sabiedrības pārstāvjus, lai nodrošinātu viedokļu dažādību. Atlasītajiem sabiedrības pārstāvjiem ir pieeja datiem un informācijai, un viņi piedalās kopīgās apspriedēs, kuru rezultātā sagatavo viedokli, ieteikumus vai vērtējumu, ko nodod atbildīgajai institūcijai ieviešanai. OECD 11 deliberatīvo pasākumu principi; OECD deliberatīvo metožu skaidrojums atrodams https://www.oecd-ilibrary.org/governance/innovative-citizen-participation-and-new-democratic-institutions_339306da-en;jsessionid=7qxmQNRjZfmWrgV5NFSvqVFy.ip-10-240-5-8.

Plānā ietvertie pasākumi veicina atbilstību starptautiski definētām **atvērtās pārvaldības vērtībām** un faktoriem, kuri veicina **uzticēšanās valsts pārvaldībai**.

Lai atvērtās pārvaldības iniciatīvas būtu efektīvas un uzlabotu iedzīvotāju uzticēšanos, šīm iniciatīvām jābūt pietiekami aptverošām no iedzīvotāju skatpunkta un jāiekļauj visa publiskā pārvalde – ne tikai Ministru kabinetam padotās valsts pārvaldes iestādes, bet arī pašvaldības, neatkarīgās iestādes un visi trīs valsts varas atzari. Tādējādi atvērtā pārvaldība jāattiecinā uz visiem iedzīvotāju un valsts attiecību līmeņiem, pakāpeniski **virzoties uz atvērtu valsti**.¹³

¹¹ Informatīvs materiāls par atvērtās pārvaldības vērtībām www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2019/06/OGPvaluesguidancenote.pdf.

¹² Sīkāks apraksts pieejams šajā OECD publikācijā: OECD (2017), *Trust and Public Policy: How Better Governance Can Help Rebuild Public Trust*, OECD Publishing, Paris.

¹³ Atvērtas valsts (*Open State*) koncepts sīkāk aprakstīts 2017. gada 14. decembrī pieņemtajā OECD Padomes Rekomendācijā par atvērtu pārvaldību <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0438>.

Atvērtā pārvaldība – pienesums uzticēšanās veicināšanai

Viens no šā plāna mērķiem ir, īstenojot tajā iekļautos pasākumus, ilgtermiņā veicināt uzticēšanos valsts pārvaldes institūcijām un sniegt pienesumu NAP2027 stratēģiskā mērķa – **veicināt sociālo uzticēšanos** – sasniegšanā, kas ietver gan uzticēšanos valsts pārvaldes institūcijām, gan lielāku dažādu sabiedrības grupu savstarpējo uzticēšanos.

Plāns sniedz ieguldījumu **NAP2027** rīcības virziena "Tiesiskums un pārvaldība" uzdevumu izpildē – par tiesiskumu un demokrātiskas valsts apziņas stiprināšanu (426. uzdevums) un par gudru, efektīvu un atvērtu pārvaldību, izmantojot jaunas metodes un digitālās iespējas, pārvaldei sniedzot saprotamu un pieejamu informāciju, nodrošinot iespējas cilvēkiem līdzdarboties politikas veidošanā un panākot līdzsvarotu sabiedrisko grupu pārstāvību (428. uzdevums). Plāns sniedz ieguldījumu arī rīcības virziena "Saliedētība" uzdevuma izpildē attiecībā uz sabiedrības pašorganizēšanos, sadarbības un līdzdarbības prasmju un iespēju paplašināšanu (407. uzdevums) (NAP2027 rādītājus, kurus plāns atbalsta, sk. arī 1. pielikumā).

Salīdzinājumā ar citām ES valstīm sabiedrības uzticēšanās valsts pārvaldes institūcijām Latvijā ir diezgan zema. Pandēmijas laiks parādīja arī to, ka svarīgi ir uzkrāt iedzīvotāju uzticēšanās kredītu ilgtermiņā. Salīdzinot Eurobarometra aptauju datus no 2019. gada līdz 2021. gadam, Latvijā ap 33 % iedzīvotāju drīzāk neuzticas, nekā uzticas valsts pārvaldei. Pēc šā rādītāja Latvija 2020. gadā bija 22. vietā no 27 ES dalībvalstīm¹⁴. Sākoties Covid-19 pandēmijai, nebija izveidojies "uzticēšanās spilvens", tādēļ panākt pandēmijas laikā pieņemto lēmumu izpildi un paļaušanos uz valdības politisko kursu bija grūti¹⁵. Latvijā Covid-19 pandēmijas laikā veiktās aptaujas liecina, ka 2020. gada aprīlī 70,6 % Latvijas iedzīvotāju uzticējās Latvijas valsts pārvaldes institūciju sniegtajai informācijai, bet 2020. gada septembrī tai uzticējās vairs tikai 50,7 %¹⁶.

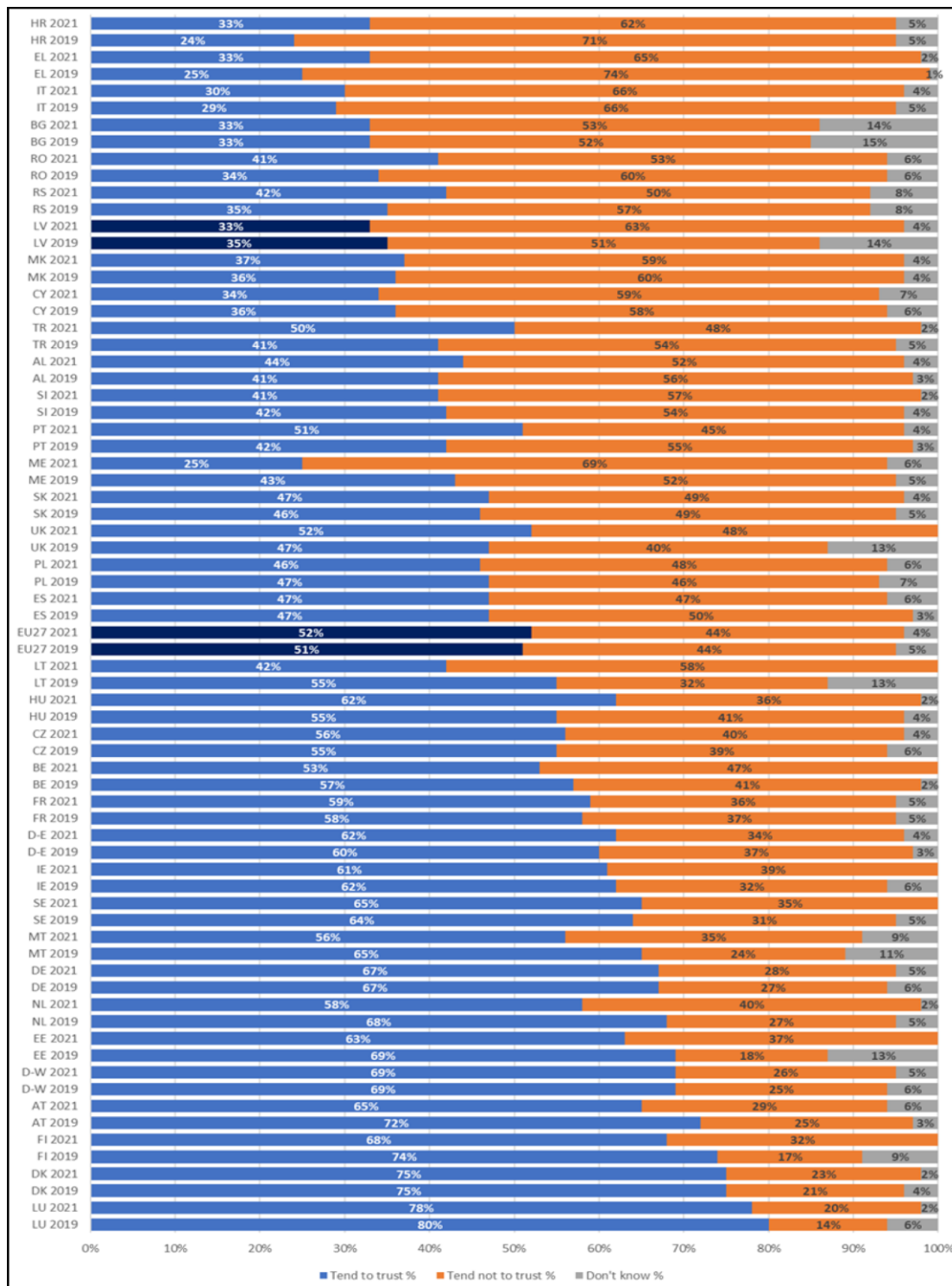
¹⁴ *Standard Eurobarometer 93* (2020. g.), *Standard Eurobarometer 95* (2021.g.), *Standard Eurobarometer 90.3. un 91.5.* (2019.g.). Jautājums: QA6a.6.

¹⁵ RSU Zinātnieku brokastis. Valsts pētījumu programmas projekta "Dzīve ar Covid-19" rezultāti <https://www.youtube.com/watch?v=r6NmR46b1zc>.

¹⁶ Informatīvais ziņojums "Par valsts pētījumu programmas "Covid-19 seku mazināšanai" ietvaros sasniegtajiem rezultātiem" (izskatīts MK 08.04.2021.).

4. attēls

Eurobarometra aptauju dati par sabiedrības uzticēšanos valsts pārvaldes institūcijām ES dalībvalstīs 2019. un 2021. gadā (%)¹⁷

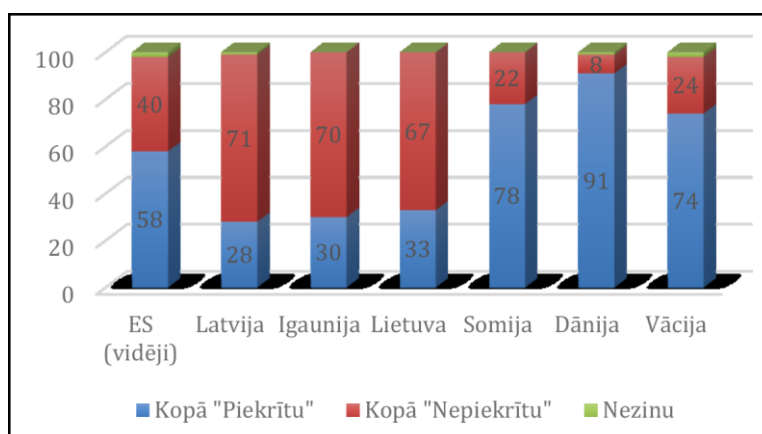
Avots: Standard Eurobarometer 95 (2021. g.), Standard Eurobarometer 90.3. un 91.5. (2019. g.)

¹⁷ Atbildes uz jautājumu "Cik lielā mērā Jūs uzticiaties valsts pārvaldes institūcijām Jūsu valstī? Vai Jūs tām drīzāk uzticiaties vai drīzāk neuzticiaties?"

Problemātiski zema ir Latvijas iedzīvotāju ticība savai spējai ietekmēt lēmumus. Eurobarometra 2021. gada pavasara dati liecina, ka tikai 28 % iedzīvotāju Latvijā tic, ka ar savu viedokli var kaut ko mainīt savā valstī, bet 71 % netic tam, ka viņu balsij ir nozīme. Pēc šā rādītāja Latvija ierindojas pēdējā vietā ES¹⁸. Salīdzinoši 2019. gadā citam apgalvojumam – Manai balsij ir nozīme ES – Latvijā piekrita 30 % respondentu (Latvija ierindojās 3. vietā no beigām ES)¹⁹. Plāna pasākumu uzdevums ir uzlabot iedzīvotāju uztveri attiecībā uz iespēju ietekmēt rīcīpolitiku, līdz ar to palīdzot sasniegt NAP 418. progresa rādītāju (sk. 1. pielikumu).

5. attēls

ES iedzīvotāju viedoklis 2021. gadā par apgalvojumu "Manai balsij manā valstī ir nozīme"

Avots: Standard Eurobarometer 95 – Spring 2021 (aptauja veikta 2021. gada jūnijā–jūlijā)

Pašreizējā situācija rāda, ka virkne sabiedrības grupu nejūtas uzklautas. Nākotnē lēmumu pieņemšanas procesos aktīvāk jāiesaista iedzīvotāji ar zemiem ienākumiem, nepilsoņi, mazākumtautību iedzīvotāji, jaunieši, pašvaldību iedzīvotāji (tostarp nomalēs dzīvojošie), Kurzemes un Latgales reģiona iedzīvotāji, seniori, iedzīvotāji, kuri neizmanto digitālo vidi. Plānā īpaši ir uzsvērta jauniešu iesaiste un uzrunāšana. Paredzēta līdzdalības tēmas aktualizācija jauniešu vidū, kā arī tiks ņemtas vērā Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam un IZM 2021. gadā izstrādātie ieteikumi "Darba ar jaunatni sistēmas attīstība apvienotajās pašvaldībās".

Sabiedrības attieksmi pret valsti veido individu personīgā pieredze – pozitīvā vai negatīvā. Nākotnē jāveicina pozitīvā pieredze, kas rada motivāciju individuālai iniciatīvai. Pētījumi liecina, ka svarīgs elements uzticēšanās veicināšanā ir pieredze. Individuālā iniciatīva pilsoniskajā sabiedrībā un ekonomikā ir arī valsts attīstības resurss²⁰. Tādēļ svarīgi ir veicināt motivāciju rīkoties, un to nosaka individa mijiedarbības pieredze ar apkārtni, t. sk. ar pārvaldes institūcijām. Arī Valsts kancelejas ikgadējie valsts pārvaldes klientu apmierinātības pētījumi parāda tendenci – iedzīvotāju kopējā attieksme pret valsts pārvaldi ir kritiskāka, bet personīgā saskarsme ar konkrētām valsts iestādēm bieži ir pozitīva. Kā iestādes ar labu iedzīvotāju apkalpošanu 2020. gada aptaujā visbiežāk minētas Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra, Valsts ieņēmumu dienests, pašvaldību domes un iestādes un Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienests²¹.

¹⁸ Standard Eurobarometer 95 – Spring 2021.

¹⁹ Standard Eurobarometer 91 Spring 2019.

²⁰ Valsts pētījumu programmas "Latvijas mantojums un nākotnes izaicinājumi valsts ilgtspējai" ietvaros veikto pētījumu starprezultāti <https://lzp.gov.lv/programmas/valsts-petijumu-programmas/latvijas-mantojums-un-nakotnes-izaicinajumi-valsts-ilgtspējai/istenotie-projekti/>; Rīgas Stradiņa universitātes Prof. Dr. sc. inf. Sergeja Kruka triju nacionālo attīstības plānu un četru integrācijas, saliedētības un pilsoniskās sabiedrības politikas dokumentu analīze.

²¹ <https://www.mk.gov.lv/lv/petijumi>.

Uzticēšanās krīze ir mūsdienu pasaules izaicinājums un skar arī citas valstis. Ar demokrātiju neapmierināto pasaules iedzīvotāju īpatsvars 2019. gadā sasniedza 57,5 % jeb augstāko līmeni pēdējos 25 gados, un pētnieki to saista ar ekonomiskajām un politiskajām krīzēm, korupcijas skandāliem²². Pieaug plaša starp eliti un tautu – izglītotā, turīgā sabiedrības daļa valdībai uzticas vairāk nekā lielākā daļa sabiedrības. Covid-19 pandēmijas laikā neuzticēšanos valsts pārvaldībai papildināja neuzticēšanās personīgā un sociālā dimensija, piemēram, bailes zaudēt darbu, saslimt, bažas par klimata pārmaiņām, kibernetdrošību. Sabiedrība mazāk uzticas valdību līderiem, vairāk – biznesa līderiem un ekspertiem, piemēram, veselības jomā. Tomēr vairākās valstīs (Šveicē, Dānijā, Norvēģijā, Nīderlandē un Luksemburgā) ir vērojama pretēja tendence – iedzīvotāju apmierinātība ar demokrātiju pieauga²³.

OECD sadarbībā ar dalībvalstīm 2021. gadā uzsāka uzticēšanās pētījumu (OECD Trust Survey), kurā piedalās arī Latvija. Šajā pētījumā paredzēts izziņāt gan uzticēšanās līmeni, gan faktorus, kas ļautu uzticēšanos vairot, kā arī paredzēts pētīt, uz kādām sabiedrības gaidām netiek pienācīgi reaģēts. Pētījumu par uzticēšanos valsts institūcijām OECD jau iepriekš veica Korejā un Somijā²⁴. Vēl 20 valstīs šāds pētījums veikts 2021. gada nogalē. 2022. gadā gaidāmi OECD pētījuma rezultāti, ietverot starptautiski salīdzinošu izvērtējumu, ieteikumus un starptautisku uzticēšanās rādītāju.

Latvijas mērogā sociālā neuzticēšanās tiek pētīta Memoranda padomes ietvaros 2021.–2022. gadā. 2021. gada oktobrī Memoranda padomē prezentēta analīze par Eiropas Sociālā pētījuma datiem par sociālo uzticēšanos Latvijā. Uzmanība vērsta uz neuzticēšanās cēloņiem un to iedzīvotāju sociāldemogrāfisko raksturojumu, kuru uzticēšanās ir zema, un sniegti ieteikumi valsts institūcijām. 2022. gadā Memoranda padome kopradē, visdrīzāk domnīcu formātā, meklēs radošus risinājumus kritisko neuzticēšanās cēloņu mazināšanai un seku likvidēšanai (šis uzdevums ir iekļauts Memoranda padomes darba plānā 2021.–2023. gadam). Turpmākajā darbā tiks ņemti vērā arī valsts pētījumu programmu ietvaros veiktie uzticēšanās pētījumi²⁵.

Atvērtās pārvaldības vīzija

Atvērtā pārvaldība ietver kvalitatīvu un regulāru valsts institūciju un sabiedrības dialogu un partnerību, lai kopīgi noteiktu un risinātu sabiedrībai aktuālas problēmas.

Valsts institūcijās strādājošie izjūt misiju strādāt sabiedrības labā un atbildību par saviem lēmumiem un darbiem sabiedrības priekšā.

Uzlabojoties valsts komunikācijai, iedzīvotāji arvien labāk izprot valsts institūciju darbu sabiedrības labā un paši arvien aktīvāk iesaistās tajā.

Sabiedrībai svarīgos jautājumos pilsoniskā sabiedrība un iedzīvotāji tiek jēgpilni un mērķtiecīgi uzklausti. Valsts pārvalde ir mūsdienīga, godīga un uzticama.

Valstī pieņemtie lēmumi ir demokrātiski apspriesti, izsekojami un saprotami. Valsts iestāžu publicētie dati ir saprotami un pieejami, palīdzot radīt jaunus produktus un pētījumus, vairojot atklātību un uzlabojot pārskatu sniegšanas kultūru.

Aktīva pilsoniskā sabiedrība, iedzīvotāji un nozaru pārstāvji mērķtiecīgi ietekmē valdības lēmumus un iesaistās sabiedrībai aktuālu jautājumu risināšanā. Sabiedrībā valdošās vērtības ir savstarpējā palīdzība, taisnīgums, godīgums. Pieaug dažādu sabiedrības grupu savstarpējā uzticēšanās. Pieaug iedzīvotāju ticība savai spējai ietekmēt lēmumus un iesaistīšanās darbā sabiedrības kopējam labumam.

²² Foa, R.S., Klassen, A., Slade, M., Rand, A. and R. Collins. 2020. "The Global Satisfaction with Democracy Report 2020." Cambridge, United Kingdom: Centre for the Future of Democracy.

²³ Edelman Trust Barometer 2021.

²⁴ OECD/KDI (2018), *Understanding the Drivers of Trust in Government Institutions in Korea*, OECD Publishing, Paris. OECD (2021), *Drivers of Trust in Public Institutions in Finland*.

²⁵ Piemēram, <https://lzp.gov.lv/project/politiskas-uzticesanas-psihologiska-modela-izstrade-un-parbaude/>.

Plāna rīcības virzieni un pasākumi

Plāns paredz pasākumu kopumu **trijos rīcības virzienos**:

1. Jēgpilna un efektīva sabiedrības līdzdalība izsvērtu un kvalitatīvu lēmumu izstrādē
2. Valsts institūciju darba sabiedrības interesēs atklātība un caurskatāmība
3. Pašvaldību atvērtība un iedzīvotāju iespējas iesaistīties savas pašvaldības darbā

Plānā paredzētie pasākumi nākamajos četros gados palīdzēs attīstīt pilsonisko dialogu un plašākas sabiedrības iesaisti, stiprinot iedzīvotāju ticību spējai ietekmēt norises Latvijā un paverot vairāk iespēju būt pilsoniski aktīviem, sekmēt mūsdienīgu komunikāciju, oficiālās informācijas pieejamību, datus balstītus risinājumus un valstī pieejamo datu kopu atvērtību.

Lai vairotu savstarpējo uzticēšanos, visos rīcības virzienos ir pasākumi, kas ļaus aktīvāk un plašāk iesaistīt NVO un ekspertus publiskā sektora darbā, tostarp aktuālo jautājumu skaidrošanā sabiedrībai (piemēram, par sabiedrības veselību, zaļo kursu, brīvprātīgo darbu, dezinformāciju), palīdzot veidot sabiedrības izpratni un uzticēšanos valdības piedāvātajiem risinājumiem.

Ir dažādi instrumenti, kā vairo sabiedrības uzticēšanos. Viens no veidiem ir turpmākajos gados iesaistīt sabiedrības un nozaru pārstāvjus Atveseļošanas fonda plāna ietvaros finansētu reformu un Kohēzijas politikas programmas investīciju veikšanas procesā, kā arī nodrošināt šo reformu un investīciju caurspīdīgumu, lai vairotu sabiedrības izpratni par īstenotajām aktivitātēm un to rezultātiem. Savukārt sabiedrības pārstāvju iesaiste nodrošinās sasniedzamo rezultātu atbilstību dažādu sabiedrības grupu vajadzībām un tiešām kvalitatīvu un pārdomātu pasākumu īstenošanu.

2021.–2027. gadā Latvijā plānotas ES investīcijas 10,44 miljardu *euro* apmērā²⁶. Sabiedrībai jāredz ar ES finansējumu īstenoto projektu radītās pārmaiņas un jābūt pārliecībai, ka līdzekļi tiek izlietoti lietderīgi. 2021. gada augustā, tiekoties ar Memoranda padomi, Ministru prezidents A. K. Kariņš aicināja nodrošināt jēgpilnu sabiedrības uzklaušāšanu attiecībā uz atbalsta saņemšanu Kohēzijas politikas programmas ietvaros institūciju atbildībā esošajās jomās.

ES Atveseļošanas fonds aptver visas ES valstis, un daudzās valstīs ir aktualizējies jautājums par sabiedrības lomu tā uzraudzībā un tā caurspīdīgumu. ES Atveseļošanas fonda plānu īstenošanas procesā Itālijā un Portugālē plāno iesaistīties nevalstiskās organizācijas. Izveidota nevalstisko organizāciju un profesionāļu koalīcija par atklātību ES tēriņos – *Open Spending EU Coalition*²⁷. ES Atveseļošanas fonda plānu īstenošanas procesā dalībvalstīm jānodrošina atbilstošas un efektīvas iekšējās kontroles sistēmas²⁸. Iekšējās kontroles sistēmas pamatprasības ietver arī procedūras, kuru mērķis ir sniegt informāciju sabiedrībai un nodrošināt sabiedrības pārstāvju līdzdalību²⁹.

1. rīcības virziens:

Jēgpilna un efektīva sabiedrības līdzdalība izsvērtu un kvalitatīvu lēmumu izstrādē

Esošās situācijas raksturojums un risināmās problēmas

Dažkārt līdzdalības iespējas Latvijā netiek organizētas efektīvi, piemēram, novēloti publicējot informāciju iestādes tīmekļvietnē vai neiesaistot sabiedrību risinājumu meklēšanā. Publiskajā sektorā strādājošo **izpratne par ieguvumiem no līdzdalības vēl nav nostiprinājusies**. Tādēļ sabiedrībā valda uzskats, ka bieži vien līdzdalība ir nepietiekama un formāla.

²⁶ FM infografika www.esfondi.lv/planosana-1.

²⁷ *Open Spending EU Coalition* www.open-spending.eu.

²⁸ Informatīvais ziņojums "Par Latvijas Atveseļošanas un noturības mehānisma plāna ieviešanu" (izskatīts MK 07.09.2021.).

²⁹ MK 2012. gada 8. maija noteikumi Nr. 326 "Noteikumi par iekšējās kontroles sistēmu tiešās pārvaldes iestādēs".

Šobrīd valsts pārvaldei nostiprinājies šaurs sadarbības partneru loks. Tai pašā laikā sabiedrība un risināmās problēmas dinamiski attīstās. Bieži vien risināmie jautājumi ir sarežģīti un tiem ir pārnozaru raksturs. Jāturpina attīstīt sociālo un pilsonisko dialogu un jānodrošina plašākas sabiedrības iesaiste publiskās pārvaldes darbā un lēmumu pieņemšanas procesos, nodrošinot lielāku viedokļu sabalansētību. Jāveicina arī interešu grupu iesaiste tām aktuālu jautājumu risināšanā. Nepieciešams ilgtspējīgs risinājums tam, lai biedrībām un nodibinājumiem būtu plašākas iespējas (tai skaitā līdzvērtīgā apmērā ar sociālajiem partneriem) sniegt kvalitatīvus padomus valdībai.

Dialogam ar sadarbības partneriem jānotiek ikdienā, nevis tikai formāli izpildot normatīvo aktu prasības. Piemēram, MK 2009. gada 25. augusta noteikumos Nr. 970 "Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā" un MK 2020. gada 14. jūlija noteikumos Nr. 455 "Kārtība, kādā iestādes ievieto internetā informāciju" ir noteikta gan sabiedrības līdzdalības kārtība, gan prasības iestādēm savās tīmekļvietnēs sadaļā "Sabiedrības līdzdalība" ievietot ziņas par sadarbības partneriem, sadarbības principu īsu aprakstu un kontaktpersonas. Šīs prasības ir nepieciešams iedzīvināt vienādi, konsekventi un efektīvi.

Latvijā ir raksturīga gan zema pilsoniskā aktivitāte un nepietiekama nevalstisko organizāciju darbības kapacitāte, gan neuzticēšanās publiskās varas institūcijām. Kā jau minēts, NAP2027 viena no stratēģiskajām prioritātēm ir sociālās uzticēšanās veicināšana. Saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam uzticēšanās ir saistīta ar līdzdarbības prasmēm, un tajā ir ietverti pasākumi nevalstisko organizāciju kapacitātes stiprināšanai un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstībai. Atbalstu nevalstiskā sektora kapacitātei aktīvāk piedalīties līdzdalības procesos sniedz valsts budžeta programma "NVO fonds" un nākotnē sniegs Atveseļošanas fonda plāna pasākums "Nevalstisko organizāciju izaugsme sociālās drošības pārstāvēniecības stiprināšanai un sabiedrības interešu uzraudzībai".

Šobrīd normatīvie akti neparedz pienākumu reģistrēt NVO darbības jomas un informācija par NVO dažādās jomās ir grūti atrodamā. Nākotnē NVO klasifikators var vairot gan NVO sektora caurskatāmību, gan atvieglot iespējas NVO iesaistīt valsts pārvaldes iniciatīvās. Pamati NVO klasifikatora izveides izpētei likti gan TM ziņojuma projektā "Priekšlikumi pasākumiem attiecībā uz nevalstisko organizāciju terorisma finansēšanas un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu un mazināšanu nevalstisko organizāciju sektorā", gan "Providus" pētījumā par Latvijas biedrību un nodibinājumu klasifikācijas problēmām³⁰.

Latvijā maz iedzīvotāju jūtas sadzirdēti, un vairums neuzskata, ka viņu viedoklim ir nozīme. To parāda gan jau minētie valsts pētījumu programmas "Covid-19 seku mazināšanai" dati (sk. 1. tabulu), gan Eiobarometra dati (sk. 5. attēlu). Valsts pētījumu programmas "Covid-19 seku mazināšanai" pētījumā norādīts, ka pandēmijas laikā plašāka sabiedrība tikpat kā netika uzklusīta un daudzi jutās nesadzirdēti. Plašsaziņas līdzekļos trūka ekspertu, iedzīvotāju un uzņēmēju pieredzes stāstu, un tādēļ noteiktas sabiedrības daļas negatīvā pieredze netika pietiekami uzklusīta.

1. tabula

Latvijas iedzīvotāju viedoklis par savām iespējām ietekmēt norises Latvijā un iedzīvotāju attieksme pret demokrātiju (%)

	Piekrīt	Nepiekrīt
Jūsu viedoklim Latvijā ir nozīme	18,5	73,3
Covid-19 pandēmijas iespaidā ir pieaugusi mana uzticēšanās demokrātijai	27,1	57,5

Avots: Valsts pētījumu programmas projekta *reCOVery-LV* sabiedriskās domas aptauja 2020. gada septembrī³¹

³⁰ https://providus.lv/wp-content/uploads/2021/04/NVO_petijums.pdf.

³¹ Valsts pētījumu programmas projekta *reCOVery-LV* ietvaros 2020. gada septembrī veiktā sabiedriskās domas aptauja.

Publiskā pārvalde maz izmanto inovatīvas un mūsdienīgas līdzdalības metodes, piemēram, kopradi, dizaina domāšanu un delīberatīvās metodes. Šīs metodes var papildināt esošos līdzdalības veidus. Tās izmanto, lai veicinātu plašākas demokrātiskas diskusijas un dažādu pušu mijiedarbību, valstij kopīgi ar sabiedrību risinot tai aktuālas problēmas. Svarīgi ir līdzdalības veicināšanai plašāk izmantot arī digitālo vidi. Inovatīvās metodes ļauj iedzīvotājus iesaistīt aktīvāk un padziļināti. Iedzīvotāji tiek ne tikai pasīvi informēti, bet arī iesaistīti darba procesā. Viņi var ietekmēt lēmumus, paši rosināt risināmās problēmas un piedāvāt virzienus, kuros valstij strādāt³². Svarīgi ir aktīvāk izmantot digitālās demokrātijas iespējas³³. Vienlaikus, lai būtiski nesamazinātu jau tā zemo sabiedrības līdzdalības līmeni, ir nepieciešams saglabāt un uzlabot esošās līdzdalības formas, kuras Latvijas sabiedrība šobrīd vērtē kā vēlamākās³⁴.

Iedzīvotāji vēlas, lai esošie formālie līdzdalības instrumenti tiktu reāli ieviesti dzīvē, un uzskata, ka viņiem joprojām ir nepietiekama informācija par iespējām līdzdarboties. Iedzīvotāju sadzirdēšana un iesaistīšana ir atkarīga arī no tā, cik cilvēki paši vēlēties un būs spējīgi darboties. Izaicinājums ir – kā ļaut cilvēkiem darboties un būt lietderīgiem. Jāiesaista gan aktīvie, gan pasīvie iedzīvotāji. Jāstiprina pārvaldes funkciju deleģēšana un pilsoniski aktīva sabiedrība pašvaldībās. Jāiedarbina iedzīvotāju padomes, un tām jābūt atklātām, pieejamām un jaudīgām pašvaldības iedzīvotāju interešu pārstāvēm³⁵.

Šobrīd materiāli par līdzdalību nav pieejami vienkopus vai mūsdienu vajadzībām ērtā formā. Trūkst platformas interaktīvai domu apmaiņai par valsts politikām, kur nozares speciālisti viens otru atbalstītu sabiedrības līdzdalības nodrošināšanā, kāpinot tās kvalitāti. Citās valstīs atrodamas gan līdzdalības platformas, gan sadaļas iestāžu tīmekļvietnēs³⁶. 2021. gadā VK sadarbībā ar LPA un kopā ar Islandes organizāciju *citizens.is* iniciatīvas "Sabiedrības līdzdalība – atslēga demokrātijas nākotnei" ietvaros strādāja pie prototipa izveides līdzdalības e-riķam³⁷.

Sabiedrības kapacitāte nav pietiekama, lai piedalītos līdzdalības procesā. Neliels NVO skaits aktīvi iesaistās nacionāla līmeņa līdzdalības mehānismos, tomēr NVO kapacitāte sabiedrības interešu uzraudzības jomā ir nepietiekama. LPA pētījums apliecina, ka 720 organizācijas ir iesaistījušās līdzdalībā, taču aptuveni tikai 4 % no visām organizācijām ir aktīvas dažādos līdzdalības mehānismos³⁸. Sabiedrības uzticēšanos un iespēju līdzdarboties var veicināt integritātes pakti iepirkumos³⁹. Ceturtā rīcības plāna ietvaros uzsāktais darbs attiecībā uz integritātes paktiem jāturpina, iesaistot gan nevalstiskā sektora, gan publisko iepirkumu veicējus. Arī citās jomās iedzīvotāji, eksperti, nozaru pārstāvji un NVO var aktīvāk nodrošināt sabiedrības interešu uzraudzību, veicinot publiskā sektora darba atklātību. Vienlaikus norādāms, ka Latvijas biedrību un nodibinājumu sektorā ir maz organizāciju, kurām ir pietiekama kapacitāte, lai veiktu sabiedrisko uzraudzību attiecībā uz valsts un ES līdzekļu godprātīgu izmantošanu, korupcijas riskiem, problēmām tiesu vai prokuratūras darbā, ēnu ekonomikas izpausmēm, negodīgiem iepirkumiem.

³² Skatīt 10. zemsvītras atsauci; OECD. 2020. *Innovative Citizen Participation and New Democratic Institutions: Catching the Deliberative Wave*, OECD Publishing, Paris www.oecd.org/gov/innovative-citizen-participation-and-new-democratic-institutions-339306da-en.htm; delīberatīvā koncepcija demokrātijā <https://enciklopedija.lv/skirklis/130264>.

³³ E-diskusija 2021. gada 9. aprīlī, Digitālās demokrātijas attīstība: E-platformas un rīki sabiedrības līdzdalībai www.mk.gov.lv/lv/media/8976/download.

³⁴ Latvija – joprojām zemas uzticēšanās sabiedrība; iedzīvotāji vēlētos plašākas iesaistes iespējas (SKDS aptauja pēc "Providus" pasūtījuma).

³⁵ Memoranda padomes 2021. gada 15. septembra ārkārtas sēde, dalībnieku diskusija: ieraksts pieejams www.youtube.com/watch?v=JbBqgxi_3MY un sēdes protokols pieejams Ministru kabineta tīmekļvietnē www.mk.gov.lv/lv/media/11319/download.

³⁶ Piemēram, www.partizipation.at, www.gov.ie/en/consultations, www.digital.govt.nz/standards-and-guidance/engagement.

³⁷ Domnīca tika atbalstīta Islandes, Lihtenšteinas un Norvēģijas Eiropas Ekonomikas zonas un Norvēģijas granta 2014.–2021. gadam Divpusējās sadarbības fonda ietvaros.

³⁸ Aktīvākās organizācijas ir LPS, LDDK, Lauksaimniecības organizāciju sadarbības padome, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera, biedrība "Zemnieku saeima", Latvijas Pārtikas uzņēmumu federācija, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība un Latvijas Lielo pilsētu asociācija. Latvijas Pilsoniskā alianse (2021) "Sabiedriskā līdzdalība lēmumu pieņemšanas procesā" https://nvo.lv/lv/portfelis/petijumi/sabiedriska_lidzdaliba_lemumu_pienemšanas_procesa_2021.

³⁹ Integritātes pakts – korupcijas risku novēršanas un atklātības rīks, kura ietvaros neatkarīga sabiedriskā labuma organizācija veic publiskā iepirkuma sabiedrisko uzraudzību no iepirkuma dokumentācijas izstrādes brīža līdz iepirkuma līguma pilnīgai izpildei.

Sasniedzamie mērķi

Kvalitatīvu un mūsdienīgu sabiedrības problēmu risinājumu pamatā ir izpratne par iedzīvotāju vajadzībām un atklāts, iekļaujošs dialogs ar sabiedrību, kurā sabalansēti dažādi viedokļi. Iedzīvotāju un pilsoniskās sabiedrības uzklauššana palīdz risināt patiesās problēmas un veidot sabiedrības vajadzībās balstītus risinājumus.

Šodienas sabiedrības aktuālo jautājumu un izaicinājumu risināšanā nepieciešama jauna pieeja – plašāka sabiedrības iesaiste un atbilstoši veidi pilsoniskās sabiedrības, iedzīvotāju un nozaru pārstāvju iesaistei, kā arī lielāka atvērtība iespējamo risinājumu dažādībai un prasme līdzdarību organizēt publiskās pārvaldes pusē.

Ministru prezidents A. K. Kariņš 2021. gada augustā, tiekoties ar Memoranda padomi, aicināja nodrošināt, ka visām ieinteresētajām pusēm ir vieta pie diskusiju galda, notiek jēgpilna uzklauššana, tiek attīstīts valsts pārvaldes dialogs ar NVO sektoru un NVO argumentēti, organizēti un strukturēti tiecas ietekmēt valdības lēmumus⁴⁰.

Plānā ietvertās aktivitātes veicinās pilsonisko dialogu – strukturētu un institucionalizētu dialogu pilsoniskajā sabiedrībā savstarpēji un ar lēmumu pieņēmējiem Ministru kabinetā, Saeimā un pašvaldībās.

Svarīgi ir vairot aktīvismu Latvijas sabiedrībā, veidojot tādu vidi, kur aktīvi un daroši cilvēki no dažādām jomām un sektoriem – jaunuzņēmumi, sociālie uzņēmumi, pilsoniskās sabiedrības organizācijas, neformālās iniciatīvas, jomu eksperti u. c. – var satikties, sadarboties un kopdarīt, veicinot pilsonisku līdzdalību, jaunu iniciatīvu īstenošanu un finansējuma piesaisti.

Plānā ietvaros iecerēts attīstīt sabiedrības līdzdalības vietni, kurā publicēt Valsts kancelejas un Latvijas Pilsoniskās alianses 2021. gadā izveidotās vadlīnijas sabiedrības līdzdalības nodrošināšanai valsts pārvaldē, kā arī citus materiālus par līdzdalību.

Tādējādi šajā rīcības virzienā **sasniedzamie mērķi** nākamajos četros gados ir:

1) izstrādāta kopīga nākotnes vīzija par sabiedrības līdzdalību, tās dažādajām metodēm un rīkiem (tai skaitā digitālajā vidē), kā arī mūsdienīgs tiesiskais regulējums tās nodrošināšanai;

2) pieaugusi izpratne un prasmes publiskajā pārvaldē (tai skaitā valsts un pašvaldību līmenī) attiecībā uz plašāku un efektīvāku sabiedrības iesaisti un iedzīvotāju uzklauššanu lēmumu pieņemšanā;

3) stiprināta sabiedrības pārstāvniecība nozarēs un starpnozaru jautājumos, tostarp palielinājusies strukturēta pilsoniskā dialoga loma līdztekus sociālajam dialogam; publiskā pārvalde ikdienas darbā, risinot sabiedrībai aktuālus jautājumus, plašāk iesaista sabiedrību, izmantojot efektīvas un mūsdienīgas līdzdalības pieejas;

4) ieviests pilsoniskais dialogs, kas līdzvērtīgs sociālajam dialogam.

⁴⁰ Memoranda padomes 2021. gada 26. augusta ārkārtas sēde: ieraksts pieejams <https://www.youtube.com/watch?v=eSvMTuPZVu0> un protokols pieejams Ministru kabineta tīmekļvietnē <https://www.mk.gov.lv/lv/media/10858/download>.

Rīcības virziena ietvaros īstenojamie pasākumi

1. apņemšanās: Stiprināt sabiedrības līdzdalības ietvaru un vairot izpratni par efektīvu līdzdalības procesu					
Pasākums	Izpildes termiņš	Atbildīgās institūcijas	Līdzatbildīgās institūcijas un citi īstenotāji	Finansējums un tā avoti⁴¹	Darbības rezultāti un to rezultatīvie rādītāji
1.1. Ietvara dokumenta izstrāde par sabiedrības līdzdalību un pilsonisko dialogu, tostarp vīzija par līdzdalības iespēju palielināšanu digitālajā vidē Redzējuma nostiprināšana par to, kā veicināt pilsonisko aktivitāti un iesaistīšanos sabiedrībai aktuālu jautājumu risināšanā. Tiek definēts, ko sevī ietver un kā veidot regulāru un kvalitatīvu pilsonisko dialogu un kas ir pilsoniskā sabiedrība Vienošanās par priekšnosacījumiem un pasākumiem līdzdalības veicināšanai digitālajā vidē, definējot, kā digitālās iespējas var palīdzēt nodrošināt sabiedrībai pilnvērtīgas un plašākas līdzdalības iespējas Identificē nepieciešamās izmaiņas normatīvajā regulējumā	2023. gada IV ceturksnis	VK	KM SIF PKC Memoranda padome LPA "Providus"	Esošā budžeta ietvaros Kohēzijas politikas programmas 4.3.4. SAM ietvaros plānotās aktivitātes NAP2027 uzdevums Nr. 428	Koprades procesā izstrādāts ietvara dokuments Domnīca par pilsonisko dialogu 2 publiskas diskusijas Izpēte
1.2. Sabiedrības līdzdalības regulējuma pilnveide: a) MK 2009. gada 25. augusta noteikumu Nr. 970 "Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā" aktualizēšana, tostarp atbilstoši 2021. gadā pieņemtajam Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības jautājumu regulējumam; b) ja nepieciešams, veicamas citas izmaiņas normatīvajā regulējumā	a) 2022. gada IV ceturksnis b) 2022.–2025. gadā	VK	Memoranda padome	Esošā budžeta ietvaros	Tiesību akta izstrāde

⁴¹ Detalizēta informācija norādīta šā plāna 2. pielikumā "Plāna īstenošanai nepieciešamais indikatīvais finansējums".

1.3.	<p>Mācību pasākumi publiskajai pārvaldei "Efektīva un jēgpilna sabiedrības līdzdalība"</p> <p>Valsts pārvaldē nodarbinātie sabiedrības līdzdalības procesu var apgūt VAS izstrādātajās mācībās (piemēram, darbnīcu un e-mācību formā), kuru saturs ir balstīts pilnveidotajā normatīvajā regulējumā, VK sabiedrības līdzdalības vadlīnijās un labajā praksē Latvijā un citās valstīs.</p> <p>Mācības ietver e-kursu (obligātais minimums) un tematiskas darbnīcas. E-kursu var ērti noklausīties atkārtoti. Viena no tēmām ir sabiedrības līdzdalības process Vienotajā tiesību aktu projektu izstrādes un saskaņošanas portālā.</p> <p>Mācībās iekļauj lekcijas, videopamācības, metodiskos materiālus līdzdalības organizēšanai, testu.</p> <p>Mācības veido sadarbībā ar VK Inovācijas laboratoriju⁴² sazobē ar VAS mācībām attiecībā uz jaunām metodēm, politiku un pakalpojumu veidošanu, kā arī mācību satura izstrādē iesaista nevalstiskā sektora pārstāvjus</p>	2023. gada I ceturksnis	VAS	VK TM Sabiedrības līdzdalības koordinatori ministrijās ⁴³ VK Inovācijas laboratorija "Providus"	Esošā budžeta ietvaros Atveseļošanas fonda plāna pasākums 6.3.1.1.i. Atvērta, caurskatāma, godprātīga un atbildīga publiskā pārvalde un tehniskās palīdzības līdzekļi (pasākumiem par sabiedrības iesaisti Kohēzijas politikas programmas īstenošanā) NAP2027 uzdevums Nr. 428	Mācību kursa (piemēram, e-kursa) izstrāde, testēšana un uzsākšana Mācības klātienē (līdz 100 dalībniekiem gadā), e-kurss (kopā 2000 dalībnieki) Mācību dalībniekiem izsniegti mācību apguves sertifikāti Par tiesību aktu un politikas plānošanas dokumentu izstrādi atbildīgās ministriju amatpersonas un sabiedrības intereses skarošu projektu vadītāji ir uzaicināti noklausīties un ir noklausījušies kursu un saņēmuši sertifikātu Mācības nodrošinātas arī pašvaldību darbiniekiem
1.4.	<p>Līdzdalības labās prakses pēcpusdienas</p> <p>Lai veidotos vienota izpratne un būtu informācija par norisēm valsts pārvaldē, tiks organizēta regulāra dalīšanās ar ministriju un iestāžu labo praksi un izaicinājumiem, nodrošinot sabiedrības iesaisti. Tādējādi tiks stimulēta plašāka līdzdalība, piemērotu iesaistes formu izvēle, vairojot sabiedrības līdzdalības ietekmi</p>	2022.–2025. gads	VK	VAS Sabiedrības līdzdalības koordinatori ministrijās	Esošā budžeta ietvaros	Ministrijas dalās labajā praksē par sabiedrības līdzdalības organizēšanu Līdzdalības pēcpusdienas 2 reizes gadā Pēc VAS ielūguma ministrijas un iestādes aicina piedalīties nodarbinātos, kuri nodrošina sabiedrības līdzdalību

⁴² <https://inovacija.mk.gov.lv>.⁴³ Atbildīgo amatpersonu par līdzdalību saraksts atrodams <https://www.mk.gov.lv/lv/kontakti>.

1.5.	Sabiedrības līdzdalības digitālā platforma	2022.-2025. gads	VK	LPA	Nepieciešams papildu valsts budžeta finansējums	Balstoties iniciatīvas "Sabiedrības līdzdalība – atslēga demokrātijas nākotnei" ietvaros izveidotajā prototipā, vērtē iespēju izstrādāt un uzturēt sabiedrības līdzdalības vietni. Vietne var būt atsevišķa jauna vai integrēta kā sadaļa esošā tīmekļvietnē. Vietnē publicē vadlīnijas un citus atbalsta instrumentus un praktiskus padomus par līdzdalību un atvērtību. Sabiedrība vietnē var uzzināt par līdzdalības iespējām, un vietnē ir iebūvētas interakcijas iespējas.
------	---	------------------	----	-----	---	---

2. apņemšanās: Popularizēt sabiedrības līdzdalības iespējas, tostarp jauniešu un NVO iesaisti						
Pasākums	Izpildes termiņš	Atbildīgās institūcijas	Līdzatbildīgās institūcijas un citi īstenotāji	Finansējums un tā avoti	Darbības rezultāti un to rezultatīvie rādītāji	
2.1. Komunikācijas aktivitātes par līdzdalības iespējām valsts pārvaldē VK vadībā tiek veiktas mērķtiecīgas sabiedrības informēšanas aktivitātes izpratnes veicināšanai par līdzdalības veidiem un sabiedrības iesaistīšanās formām. Vismaz vienas aktivitātes mērķauditorija ir jaunieši, un to organizē kopīgi ar IZM	2022.-2025. gads	VK	IZM Jauniešu intereses pārstāvošās organizācijas (piemēram, LJP) VSIA "Latvijas Vēstnesis"	Esošā budžeta ietvaros	Regulāra komunikācija par līdzdalības iespējām publiskajā pārvaldē 4 komunikācijas aktivitātes, vēlams reizi gadā (audio, video vai rakstveida materiāli, kā arī vienoti vēstījumi par TAP portālu un	

						līdzdalības iespējām, kurus izplata sociālajos tīklos, tīmekļvietnēs, www.lvportals.lv u. c. kanālos) Aktivitāti jauniešiem organizē kā domu apmaiņu ar aktīvu jauniešu iesaisti
2.2.	Komunikācijas aktivitātes par līdzdalības iespējām nozarēs un pašvaldībās Ministrijas to mērķgrupām un sadarbības partneriem, kā arī pašvaldības to iedzīvotājiem un NVO skaidro, kā var līdzdarboties to darbā un lēmumu pieņemšanas procesos, uzsverot iesaistīšanās ieguvumus, un, kur tas ir atbilstoši, izmanto vienotus vēstījumus un materiālus, kas attiecināmi uz valsts pārvaldi kopumā	2022.–2025. gads	Visas ministrijas Pasākumu īsteno sadarbībā ar ministriju komunikācijas departamentiem	Pašvaldības VARAM (skaidrojošas informācijas sniegšana pašvaldībām) LPS "Providus" (atbalsts skaidrojošas informācijas pašvaldībām sagatavošanā)	Esošā budžeta ietvaros	Katra ministrija un pašvaldība vismaz reizi gadā izplata attiecīgi nozares vai pašvaldības mērķgrupām video, audio vai rakstveida materiālus par līdzdalības iespējām tās darbā (ja nepieciešams, izmanto šīs apņemšanās 2.1. pasākumā sagatavotos materiālus un vēstījumus) Skaidrojoša informācija pašvaldībām
2.3.	NVO diena Katru gadu NVO dienā nozares sadarbībā ar VK rīko pasākumus, iepazīstinot pilsonisko sabiedrību ar nozaru aktualitātēm un sadarbības un līdzdalības iespējām	2022.–2025. gads (reizi gadā)	VK Visas ministrijas	LPA	Esošā budžeta ietvaros	Valsts pārvalde piedalās NVO dienā (<i>World NGO day</i>), kas gan Latvijā, gan pasaulē tiek atzīmēta 27. februārī, un iepazīstina ar līdzdalības iespējām Preses relīze 4 valsts pārvaldē organizēti pasākumi

2.4.	Jauniešu līdzdalības prasmes dalībai lēmumu pieņemšanā Latvijā un Eiropas līmenī , tostarp atjaunot Jauniešu Saeimu un stiprināt jauniešu līdzdalību Vietējo un reģionālo pašvaldību kongresā ⁴⁴	2022.-2025. gads	LR Saeima LPS IZM (Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra)		Esošā budžeta ietvaros	Pasākumu, tostarp sēžu, skaits Iesaistīto jauniešu skaits Iesaistīto jauniešu atgriezeniskā saite par paveikto
2.5.	Līdzdalības budžeta principu iedzīvināšana skolās , tostarp pašpārvaldēs, mudinot jauniešus apgūt dažādas ar ideju attīstīšanu saistītas prasmes, finanšu prasmi, kā arī atbildības uzņemšanos par apkārtējo vidi		IZM (Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra) "Delna"	Pašvaldības	Esošā budžeta ietvaros	Skolu izglītošana par līdzdalīgo budžetēšanu, "Delnas" pieredzes nodošana un citu projektu ietvaros sagatavoto informatīvo materiālu izplatīšana (plānots informatīvos materiālus izplatīt visās Latvijas skolās) Pieredzes nodošana IZM un Jaunatnes starptautisko programmu aģentūrai Ideju konkursi izglītojamo pašpārvaldēm (100 skolu iesaiste gadā) Jauniešu aktivitātes veicināšana, kompetenču izglītība

⁴⁴ <https://www.lps.lv/lv/starptautiska-sadarbiba/ep-vietejo-un-regionalo-pasvaldibu-kongress>.

3. apņemšanās: Stiprināt sabiedrības pārstāvniecību un dialogu ar sabiedrību lēmumu pieņemšanas procesos ikvienā nozarē					
Pasākums	Izpildes termiņš	Atbildīgās institūcijas	Līdzatbildīgās institūcijas un citi īstenotāji	Finansējums un tā avoti	Darbības rezultāti un to rezultatīvie rādītāji
3.1. Nozaru sadarbības partneru pārstāvniecības stiprināšana un regulāra dialoga uzturēšana Ministrijas apzina un pilnveido savu sadarbības partneru loku – pilsoniskās sabiedrības organizācijas, sociālos partnerus, ekspertus, nozares pārstāvjus, kā arī citas organizācijas un individuus ministrijas darbības jomās un mērķgrupās. Ministrijas definē, kādos veidos tās uztur pastāvīgu dialogu ar sadarbības partneriem, kas ietver līdzdalības iespējas dažādos ministrijas darba formātos. Informācija par līdzdalības iespējām ministrijas darbā ir viegli pieejama. Ieinteresētās NVO un citi sabiedrības pārstāvji bez ierobežojumiem var kļūt par sadarbības partneriem un piedalīties nozares dialogā ar sabiedrību	2022. gada IV ceturksnis	Visas ministrijas un iestādes Sabiedrības līdzdalības koordinatori ministrijās VK (monitorings)		Nepieciešams papildu valsts budžeta finansējums	Ministrijas sagatavots apraksts par sadarbības partneriem un sabiedrības līdzdalības iespējām nozarē, tostarp jaunu sadarbības partneru pieteikšanās iespējām (publiski pieejama informācija katras ministrijas tīmekļvietnē) Ministrijas ikgadējās aptaujas par sabiedrības līdzdalību ietvaros ⁴⁵ sniedz VK datus par šā pasākuma īstenošanu (VK apkopo gan kvantitatīvos datus, gan izmanto kvalitatīvās datu iegūšanas metodes)
3.2. Izsvērtu un kvalitatīvu lēmumu izstrādei ikvienā nozarē izmanto efektīvas un mūsdienīgas sabiedrības līdzdalības pieejas:	2022.–2025. gads (pasākumus īsteno patstāvīgi; pārskatus sniedz reizi gadā)	Visas ministrijas VK (monitorings)	Neatkarīgi eksperti vai NVO	Nepieciešams papildu valsts budžeta finansējums	Ministrijas ikgadējās aptaujas par sabiedrības līdzdalību ietvaros ⁴⁶ sniedz VK datus par šā pasākuma īstenošanu Sabiedrības aktivitātes rādītāji
a) plašākas sabiedrības un dažādu sabiedrības mērķgrupu uzrunāšana;					
b) iespēju došana pašai sabiedrībai risināt problēmas un lēmumu kopīga apspriešana, tostarp inovatīvu					

⁴⁵ Tiks papildināta VK anketa ministrijām par valsts pārvaldes institūciju sadarbību ar NVO valsts pārvaldes funkciju veikšanā.

⁴⁶ Tiks papildināta VK anketa ministrijām par valsts pārvaldes institūciju sadarbību ar NVO valsts pārvaldes funkciju veikšanā.

	<p>līdzdalības pieeju (koprade, dizaina domāšana, hakatoni⁴⁷, domnīcas, iedzīvotāju apspriedes⁴⁸, deliberatīvās metodes, ideju laboratorijas u. c.) izmantošana;</p> <p>c) iedzīvotāju informēšana par viņu priekšlikumu īstenošanu;</p> <p>d) līdzdalība digitālajā vidē (digitāli organizēti dialogi par nozares politikas tēmām, apspriešana tiešsaistē, diskusiju platformas);</p> <p>e) sabiedrības līdzdalības iespēju nodrošināšana TAP portālā;</p> <p>f) sabiedrības proaktīva informēšana par lēmumiem un to skaidrošana, iesaistot nozares ekspertus, NVO un iestāžu komunikācijas speciālistus</p>					<p>Pamatojoties uz ministriju iesniegtajiem aptaujas rezultātiem un no TAP portāla izgūtajiem datiem, VK katru gadu publicē pārskatu par līdzdalību iepriekšējā gadā Gan datus, gan VK sagatavotā pārskata secinājumus pārrunā līdzdalības pēcpusdienās 2 reizes gadā</p>
3.3.	Caurskatāmība un sabiedrības iesaiste Atveseļošanas fonda plāna un Kohēzijas politikas programmas ietvaros finansētu reformu un investīciju efektīvā veikšanā, caurskatāmā un atbildīgā uzraudzībā:					
	<p>a) Atveseļošanas fonda plāna ietvaros īstenoto reformu vai investīciju efektīvā plānošanā un īstenošanā iesaista sabiedrības pārstāvjus (biedrības, nodibinājumus, ekspertus). Tos iesaista arī informatīvos pasākumos par īstenoto projektu rezultātiem un nozīmi sabiedrībai. Atbildīgās institūcijas (atkarībā no investīcijas jomas un specifikas) tiek aicinātas arī vērtēt biedrību un nodibinājumu iesaisti reformas un investīcijas veikšanā un, ja iespējams, noteikt biedrības un nodibinājumus par projekta iesniedzējiem;</p>	2022.–2025. gads	<p>Visas institūcijas, kuras ir atbildīgās institūcijas Atveseļošanas fonda plāna ieviešanā (EM, FM, IeM, IZM, KM, LM, SM, TM, VK, VM, VARAM, ZM, VAS, SIF, FID)</p>		Esošā budžeta ietvaros	<p>Atkarībā no investīciju jomas un specifikas nozares dialogā ar NVO definē, kā notiek iesaiste uzraudzībā, un nostiprina, kuras organizācijas un kādos veidos piedalīsies. Ja veido projekta uzraudzības padomi, tajā uzaicina NVO Memoranda padomes iesaiste kritēriju un</p>

⁴⁷ Hakatons – ideju maratons, kurā ekspertu grupa kopīgi izstrādā kādas problēmas risinājumu. Termins radies kontekstā ar jaunu tehnoloģisku risinājumu izstrādi IT jomā.

⁴⁸ Iedzīvotāju apspriedes (angļu valodā – *Citizens' panel*; tās sauc arī par iedzīvotāju paneli vai pilsoņu asambleju) – no 500 līdz vairākiem tūkstošiem personu liela sociāldemogrāfiski dažāda iedzīvotāju grupa, kura izvērtē aktuālu problēmu un piedāvā sabiedrībai piemērotāko risinājumu. www.involve.org.uk/resources/methods/citizens-panel.

						metodikas izstrādē un regulāra Memoranda padomes informēšana par rezultātiem (reizi gadā)
	b) atbilstoši Ministru prezidenta A. K. Kariņa 2021. gada 26. augustā Memoranda padomes sēdē izteiktajam aicinājumam ⁴⁹ nodrošināt jēgpilnu sabiedrības (attiecinīgajā jomā strādājošo biedrību un nodibinājumu) uzklaušīšanu attiecībā uz atbalsta saņemšanu Kohēzijas politikas programmas ietvaros institūciju atbildībā esošajās jomās Noteikt biedrības un nodibinājumus (atkarībā no līdzekļu ieguldījumu rakstura) par projekta iesniedzējiem, lai Kohēzijas politikas programmas aktivitātes var ieviest arī NVO sektors	2022.–2025. gads	Visas institūcijas, kuras ir atbildīgās institūcijas atbalsta saņemšanā Kohēzijas politikas programmas ietvaros (FM, EM, IZM, KM, LM, SM, TM, VM, IeM, VK)		Esošā budžeta ietvaros	Ministrijas sniedz informāciju par šā pasākuma īstenošanu gan ikgadējās aptaujas par sabiedrības līdzdalību ietvaros ⁵⁰ , gan pēc pieprasījuma VK kā Memoranda padomes sekretariātam
3.4.	Izglītojoši semināri pilsoniskajai sabiedrībai par TAP portāla izmantošanas iespējām	2022.–2025. gads	VK	LPA "Providus" (iesaiste mācību satura izstrādē)	Esošā budžeta ietvaros	3 semināri
3.5.	Deliberatīvo diskusiju modeļa izveide, sākotnējās diskusijas un deliberatīvo formu tālākā attīstība	2022.–2025. gads	VK	"Providus"	Esošā budžeta ietvaros	Metodika un standarta budžeta izstrāde Noorganizētas sākotnējās deliberatīvās diskusijas, balstoties metodikā un standarta budžetā Diskusijās iesaista šādas iedzīvotāju grupas: maznodrošinātie, cittautieši, cilvēki ar zemāku izglītības līmeni, jaunieši, pašvaldību iedzīvotāji

⁴⁹ Nevalstisko organizāciju un Ministru kabineta sadarbības memoranda īstenošanas padomes 2021. gada 26. augusta ārkārtas sēdes protokols, pieejams Ministru kabineta tīmekļvietnē <https://www.mk.gov.lv/lv/media/10858/download>, un Ministru prezidenta 07.09.2021. rezolūcija Nr. 2021-1.1.1./50-50.

⁵⁰ Tiks papildināta VK anketa ministrijām par valsts pārvaldes institūciju sadarbību ar NVO valsts pārvaldes funkciju veikšanā.

3.6.	NVO klasifikatora izveide pa darbības jomām, kas ļauj identificēt organizācijas dažādās jomās vai organizācijas, kuras pārstāv noteiktas mērķgrupas	2023.-2025. gads	TM FM (VID)	LPA "Providus"	Nepieciešams papildu valsts budžeta finansējums	Izstrādāts un ieviests publiski pieejams NVO klasifikators, ko var izmantot valsts pārvalde, NVO sektors, žurnālisti u. c. Definētas jomas un izveidota iespēja klasificēt un meklēt NVO pēc darbības jomas
------	---	------------------	----------------	-------------------	---	--

2. rīcības virziens:

Valsts institūciju darba sabiedrības interesēs atklātība un caurskatāmība

Esošās situācijas raksturojums un risināmās problēmas

Ikdienas valsts komunikācijā ar iedzīvotājiem izaicinājums ir nodrošināt skaidri saprotamu un uzticamu vēstījumu un sasniegt iedzīvotāju viņam ērtā veidā. Pieaug iedzīvotāju pieprasījums pēc modernas un atvērtas valsts pārvaldes, kura spēj sniegt ērtu un saprotamu informāciju, skaidrot savus lēmumus un iedzīvotāju ieguvumus no tiem. Sabiedrības pārstāvji plāna izstrādes gaitā aicināja vairot valsts spēju runāt cilvēcīgā valodā, valsts pārvaldē strādājošo iejūtību un ieinteresētību palīdzēt iedzīvotājiem jautājumu risināšanā, kā arī aicināja valsts pārvaldē strādājošos būt komunikabliem un klientorientētiem, konsultējot par savā nozarē esošiem jautājumiem. Svarīgi ir izskaidrot sarežģītu informāciju vienkāršā un saprotamā veidā, īpaši tiem iedzīvotājiem, kuri ir ieguvuši tikai pamatizglītību, ilgstoši ir bez darba, vecāka gājuma cilvēkiem.

Trūkst komunikācijas ar iedzīvotājiem, kuri paši aktīvi neseko oficiālajai informācijai vai kuru uzticēšanās valstij pandēmijas laikā ir mazinājusies. Daudziem pandēmijas laiks nozīmēja negatīvu personīgo pieredzi, piemēram, zaudēts darbs, samazinājušies ienākumi, situācija ilgstoši ir neparedzama, neskaidrības par pieejamo valsts atbalstu vai dažādām nodarbinātības formām un atbilstoši tām veicamajām sociālajām iemaksām vai nodokļu apmēru. Jārada iespējas uzrunāt šādus cilvēkus, uzklauzot viņu pieredzi un vajadzības. Pētījumi parāda, ka, neatpazīstot savu pieredzi publiskajā komunikācijā, šīs grupas nav pārliecinātas, ka politikas veidotāji ņem vērā viņu viedokļus un vajadzības⁵¹.

Nevalstiskais sektors un nozares pārstāvji ir svarīgs publiskās pārvaldes partneris sabiedrības informēšanā un izglītošanā. NVO sektoru kā drošu informācijas avotu sabiedrībai parādīja arī Covid-19 pandēmija. Nevalstiskās organizācijas regulāri, izmantojot uzticamu publiskās pārvaldes sagatavotu informāciju, izplata to savos komunikācijas tīklos, tādējādi sasniedzot dažādas mērķgrupas. Publiskajai pārvaldei jānodrošina savlaicīga informācijas nodošana sadarbības partneriem. Nevalstiskās organizācijas var sniegt atbalstu informācijas izplatīšanā. Par nozarē aktuālajiem projektiem valsts iestāde uzrunā sabiedrību sadarbībā ar nozaru pārstāvjiem. Valsts iestāde un nozares pārstāvji kopīgi tiecas nodot informāciju iedzīvotājiem saprotamā veidā.

Valsts iestāžu dati un radītā informācija var tikt izmantota jaunu produktu un pētījumu attīstībai. Ik dienas pieaug publicēto atvērto datu kopu skaits. Nākotnē svarīga ir esošo rīku un datu popularizēšana, lai veicinātu to izmantošanu. Komunikācija par sabiedrībai noderīgu informāciju, dažādiem portāliem un rīkiem, ko veido publiskā pārvalde, nav pietiekami aktīva. Ikdienā jāvērs sabiedrības uzmanība uz jauniem datiem vai analītiskiem pārskatiem. Jāskaidro, kāda informācija atrodama datubāzēs, datu publicēšanas sistēmās, informācijas nodošanas risinājumos, piemēram, Atvērto datu portālā, Elektronisko iepirkumu sistēmā, VZD datu publicēšanas un e-pakalpojumu portālā www.kadastrs.lv, Uzņēmumu reģistra tīmekļvietnē, latvija.lv un TAP portālā.

Valsts iestāžu informāciju un datubāzes dažkārt izmanto tikai šaurs profesionāļu loks. Nepieciešams nodrošināt valsts datu pieejamību un izmantošanu zinātniekiem, profesionāļiem, uzņēmējiem, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, plašsaziņas līdzekļiem un plašākai sabiedrībai.

Valsts iestāžu savstarpējā atvērtība nav pietiekama, tādēļ maz tiek praktizēta datu apmaiņa ar mērķi kopīgi strādāt un veidot datus balstītus sabiedrības problēmu risinājumus. Maz tiek izmantota piekļuve citu iestāžu rīcībā esošajiem datiem pēc principa – valsts pārvalde kopumā kā viens datu turētājs (nevis katra iestāde atsevišķi).

2021. gada septembrī darbu sāka TAP portāls, bet 2023. gadā varētu stāties spēkā jaunais lobēšanas atklātības likums. Potenciāli gan TAP portāls, gan nākotnē iespējamais lobēšanas reģistrs varētu nodrošināt lielāku caurskatāmību lēmumu pieņemšanas procesiem, palielināt pārliecību, ka jautājumi tiek demokrātiski apspriesti, un

⁵¹ Informatīvais ziņojums "Par valsts pētījumu programmas "Covid-19 seku mazināšanai" ietvaros sasniegtajiem rezultātiem" (izskatīts MK 08.04.2021.); Ietvarpētījums "Pandēmijas sekas".

sekmēt lielāku atklātību interešu aizstāvju darbībai. Nākamajos gados svarīga būs efektīva un godprātīga iedzīvīnāšana.

Ceturtajā rīcības plānā uzsākta tādu datu publicēšana atvērto datu formā, kuri veicina informācijas atklātību un valsts institūciju atbildību sabiedrības priekšā. Šādi dati aptver valsts un pašvaldību budžeta informāciju, publiskos iepirkumus, datus par valsts sektorā nodarbinātajiem (piemēram, valsts amatpersonu deklarācijas un atlīdzība), politisko partiju finanses, izglītības, veselības un tiesu jomas darbu. Demokrātijas nodrošināšanā būtiska loma ir plašsaziņas līdzekļiem, un informācija par to īpašniekiem veicina iedzīvotāju uzticēšanos tiem.

2021. gadā Valsts kanceleja atvērto datu formā publicēja datus **par nodarbināto skaitu un amatu sadalījumu valsts tiešās pārvaldes iestādēs un neatkarīgās iestādēs**⁵².

Norādāms, ka VID publiskojamo datubāzē ir pieejamas **valsts amatpersonu deklarācijas**. Ceturtā rīcības plāna ietvaros tika atbalstīta to publicēšana atvērto datu formā un veikts šo datu atvēršanas sākotnējais izvērtējums. Ievērojot Datu valsts inspekcijas viedokli, ka valsts amatpersonu deklarācijas nav publiskojamas Atvērto datu portālā, VID atkārtoti izvērtēs iespējamus grozījumus normatīvajos aktos un, ja tādi tiks atbalstīti, nodrošinās valsts amatpersonu deklarāciju publiskošanu Atvērto datu portālā. Korupcijas novēršanas un apkarošanas pasākumu plāna ietvaros VID izvērtēs nepieciešamību publiskot **valsts amatpersonu sarakstus**.

Iedzīvotājiem un nevalstiskajam sektoram ir interese iepazīties ar informāciju par valsts un pašvaldību nekustamajiem īpašumiem, kas šobrīd ir dažādu iestāžu vietnēs un dažādos griezumos. Informācija ir Valsts vienotajā datorizētajā zemesgrāmatā, VZD datu publicēšanas un e-pakalpojumu portālā www.kadastrs.lv, elektronisko izsoļu vietnē <https://izsoles.ta.gov.lv>, SIA "Publisko aktīvu pārvaldītājs Possessor" tīmekļvietnē, iestāžu tīmekļvietnēs sadaļā "Īpašumi" u. c. Norādāms, ka zemesgrāmatas dati ir par maksu, attiecīgi tie nav brīvi pieejami ikvienam. Plāna izstrādes gaitā noskaidrojās, ka gan iedzīvotājiem, gan NVO dažādās dzīves situācijās ir vajadzība noskaidrot īpašnieku vai statusu kādai teritorijai (piemēram, nesakārtotam ceļam pie bērnu dārza) vai ēkai (piemēram, ilgstoši pamestai vai brīvai, piemērotai ēkai, ko var izmantot sabiedrības vajadzībām). Lai iedzīvotāji varētu iesniegt līdzdalības budžeta projektu, jāizvēlas pašvaldībai piederoša vai piekrītoša publiska ārtelpa⁵³.

Sasniedzamie mērķi

Šajā virzienā pasākumu uzsvars ir ne tik daudz uz lielāku datu kopu skaitu vai jaunu atklātības rīku radīšanu, bet uz esošo rīku, datu un datubāzu popularizēšanu un skaidrošanu, lai veicinātu to izmantošanu. Svarīgi skaidrot, kā lietot atvērtos datus un vairāk tos izmantot praksē.

Valsts, kuru ir viegli saprast un kas saziņā ar iedzīvotājiem un starp iestādēm lieto vienkāršu un saprotamu valodu, ir viena no plāna prioritātēm. Atzīstot, ka sabiedrība kļūst arvien sarežģītāka (īpaši saistībā ar digitalizāciju), pasākumus par šo tēmu atvērtās pārvaldības plānos iekļāvušas arī citas valstis (piemēram, labas administratīvās valodas kurss Somijā, vienkāršās valodas brigāde Nīderlandē).

Nākotnē vairāk izmantojami mūsdienīgi informācijas nodošanas veidi un jāveido aktīva, mērķtiecīga komunikācija ar iedzīvotājiem, lai skaidrotu nozaru darbu, aptvertu plašākas mērķauditorijas un sasniegtu tos, kurus tieši ietekmē attiecīgā informācija. Viens no risinājumiem ir automatiskās e-pasta vēstuļu izsūtīšanas sistēmas, kā arī informēšana, izmantojot vairākus komunikācijas kanālus.

Tādējādi šajā rīcības virzienā **sasniedzamie mērķi** nākamajos četros gados ir:

1) pieaugusi valsts spēja nodot informāciju sabiedrībai saprotamā un cilvēcīgā valodā, plašāk tiek skaidroti lēmumi un iedzīvotāju ieguvumi no tiem;

⁵² <https://data.gov.lv/dati/lv/dataset/valsts-parvaldes-iestazu-amatu-un-nodarbinato-statistika>,

<https://data.gov.lv/dati/dataset/valsts-tiesas-parvaldes-iestazu-amatu-sadalijums-pec-amatu-kataloga-klasifikacijas>.

⁵³ Piemēram, Rīgas pilsētas līdzdalības budžeta projektu ideju īstenošanas konkursa nolikums www.riga.lv/lv/rigas-pilsetas-lidzdalibas-budzeta-projektu-ideju-istenosanas-konkurss.

2) veicināta nozaru atklātība par to darbu sabiedrības labā, aktīva un mūsdienīga komunikācija;

3) sabiedrībā pieaugusi izpratne par valsts institūcijās radīto informāciju un datiem, tostarp atvērtajiem datiem, un to izmantošana pieaug, veicinot datus balstītus risinājumus un sadarbību valsts pārvaldē.

TM turpinās darbu, lai veicinātu informācijas atklātību par juridisko personu patiesajiem labuma guvējiem, kā arī minētās informācijas plašāku izmantošanu sabiedrībā (piemēram, pētījumos).

Plāna ietvaros tiks veicināta **informācijas pieejamība sabiedrībai par valstij un pašvaldībām piederošo nekustamo īpašumu**. Paredzēts uzlabot informācijas pieejamību par publiskām personām (valstij un pašvaldībām) piederošajiem nekustamajiem īpašumiem, tādējādi sekmējot iespējas iedzīvotājiem un pilsoniskajai sabiedrībai attīstīt dažādas iniciatīvas un risināt dažādas dzīves situācijas. Uzlabojot informācijas pieejamību attiecībā uz publiskas personas īpašumiem, VZD un TA vērtēs iespējas skaidrāk norādīt konkrēto īpašnieku Valsts vienotās datorizētās zemesgrāmatas datubāzē un datu publicēšanas un e-pakalpojumu portālā www.kadastrs.lv (konkrēto tvērumu nosaka izvērtējumā).

IUB popularizēs un komunicēs atrodamo informāciju par publiskajiem iepirkumiem, veicinot publisko iepirkumu atklātību, kas ir būtiska atvērtās pārvaldības joma, jo ir saistīta ar godprātīgu publiskā finansējuma izlietojumu. IUB skaidros, kāda informācija atrodama par pieņemtajiem lēmumiem attiecībā uz iesniegumiem par iepirkuma procedūru pārkāpumiem, par iepirkumu un administratīvo sodu datiem, par atvērtajiem datiem un par IUB tīmekļvietnes iespējām (izvērstā meklēšana, datu vizualizācijas rīks, sarkanie karodziņi, laikrādis, infografikas un specializētās tīmekļvietnes sadaļas).

EK norāda uz bažām par plašsaziņas līdzekļu īpašumtiesību informācijas pieejamību sabiedrībai. Lai arī ir pienākums iesniegt Nacionālajai elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomei informāciju par elektronisko plašsaziņas līdzekļu patiesajiem labuma guvējiem, taču nav pienākuma atklāt īpašumtiesību struktūru plašai sabiedrībai un bez maksas⁵⁴. Informācija par elektronisko plašsaziņas līdzekļu īpašniekiem ir pieejama vietnē www.neplpadome.lv⁵⁵.

Plāna ieviešanā jāņem vērā priekšlikumi par optimālākajiem dažādu sabiedrības grupu informēšanas veidiem un kanāliem⁵⁶, priekšlikumi par komunikācijas speciālistu iesaisti agrīnā lēmumu pieņemšanas (politikas dokumenta) stadijā, kā arī priekšlikumi par vienotu vēstījumu sabiedrībai veidošanu un nodošanu ar komunikācijas speciālistu iesaisti⁵⁷.

⁵⁴ Eiropas Komisijas 2021. gada ziņojums par tiesiskumu

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2021_rolr_country_chapter_latvia_lv_0.pdf.

⁵⁵ Informācija par elektroniskā plašsaziņas līdzekļa īpašnieku atrodama katra elektroniskā plašsaziņas līdzekļa apraides atļaujas darbības pamatnosacījumos, piemēram, www.neplpadome.lv/lv/sakums/komercialie-mediji/komercialas-televizijas.

⁵⁶ https://lzp.gov.lv/wp-content/uploads/2021/02/34_zinojums_final_c.pdf.

⁵⁷ Dr. hist. Gatis Krūmiņš, Galvenās atziņas par valsts stratēģiju, stratēģisko komunikāciju un valdības komunikāciju COVID-19 krīzes kontekstā (2021. gada 3. februāris)

https://www.rsu.lv/sites/default/files/imce/Dokumenti/prezentacijas/07_krumins_gatis.pdf.

Rīcības virziena ietvaros īstenojamie pasākumi

4. apņemšanās: Valstij sazināties ar sabiedrību saprotami un cilvēcīgā valodā, skaidrot lēmumus un sarežģītas tēmas, uzsverot ieguvumus					
Pasākums	Izpildes termiņš	Atbildīgās institūcijas	Līdzatbildīgās institūcijas un citi īstenotāji	Finansējums un tā avoti	Darbības rezultāti un to rezultatīvie rādītāji
4.1. a) Treniņu cikls "Saprotama un vienkārša valoda valsts pārvaldē – efektīva komunikācija ar sabiedrību" Speciālistu vadībā valsts pārvaldē nodarbinātie praktisku treniņu ciklā apgūst iedzīvotājam saprotamas, viegli uztveramas un lakoniskas valodas prasmes, kā arī argumentācijas un skaidrošanas prasmes. Treniņos apgūst prasmes sabiedrībai aktuālu jautājumu skaidrošanā, kā arī politikas dokumentu, informatīvu ziņojumu, vēstuļu gatavošanu, prasmes sazināties rakstiski un mutiski vieglā, saprotamā valodā, prasmes tādu pasākumu (tostarp tiešsaistē) saturiskai organizēšanai, kas vērsti uz sabiedrības informēšanu. Treniņus apgūst valsts vai pašvaldību iestādes norīkoti dažāda profila nodarbinātie, kas zināšanas izmanto iestādes saziņā ar sabiedrību;	2023. gada IV ceturksnis	VAS	Pasākumu īsteno sadarbībā ar satura un valodas speciālistiem, ņemot vērā esošās iestrādes attiecībā uz klientorientētu valsts pārvaldi un vienkāršās valodas mācībām VK VARAM LPS	Atvēršanas fonda plāna pasākums 6.3.1.2.i. Publiskās pārvaldes profesionalizācija un administratīvās kapacitātes stiprināšana, tehniskās palīdzības līdzekļi saistībā ar Kohēzijas politikas programmas īstenošanu NAP2027 uzdevums Nr. 428	Valsts pārvaldē augušas prasmes sazināties saprotamā un vienkāršā valodā Treniņu cikls VAS visu ministriju, VK un pašvaldību nodarbinātajiem (no iestādes vismaz divi (vai vairāk, ja tam ir finansējums) pārstāvji, kas piedalās arī 4.3. pasākumā)
b) Metodiskie materiāli valsts pārvaldes efektīvākai saziņai ar sabiedrību Valsts pārvaldē nodarbinātie, kuru darbs ir saistīts ar saskarsmi ar iedzīvotājiem un kuri izstrādā sabiedrībai būtiskus dokumentus (piemēram, izstrādā rīcībpolitikas, tiesību aktus, ziņojumus par iestāžu darba rezultātiem, atbildes iedzīvotājiem, vada darba grupas), saņem atbalstu efektīvai komunikācijai un savā darbībā izmanto vienotus metodiskos materiālus	2024. gada IV ceturksnis	VAS	VK Pasākumu īsteno sadarbībā ar ministriju komunikācijas departamentiem		Apkopotā veidā tiek izplatīta informācija par tādiem metodiskajiem materiāliem kā Politikas veidošanas rokasgrāmata, Normatīvo aktu projektu izstrādes rokasgrāmata, Vēstuļu rakstīšanas vadlīnijas, Valsts kancelejas izstrādātā rokasgrāmata

						par efektīvu pretošanos informācijas manipulācijām un dezinformācijai (paredzēts pabeigt 2022. gada 1. pusgadā), kā arī citi ar informatīvās telpas drošības pasākumiem saistītie metodiskie materiāli, Viegļās valodas vadlīnijas valsts pārvaldei u. c. noderīgi materiāli Informācija tiek izplatīta nozaru ministrijās un VAS mācību dalībniekiem
4.2.	<p>Pieklūstamības principu un prasību iedzīvināšana valsts pārvaldes komunikācijā ar sabiedrību</p> <p>Tiks veicināta tiešās valsts pārvaldes iestāžu un pašvaldību informācijas un konsultāciju pieklūstamība, tai skaitā par sniegtajiem pakalpojumiem, un lēmumu uztveramība iedzīvotājiem ar funkcionēšanas ierobežojumiem.</p> <p>Pasākums sniedz atbalstu ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām noteikto principu īstenošanai Latvijā, tai skaitā universālā dizaina principa nostiprināšanai, un pieklūstamības direktīvās⁵⁸ noteikto prasību ieviešanai</p>	2022.–2025. gads	Visas ministrijas un pašvaldības	Valsts kancelejas vadītā Valsts pārvaldes inovācijas laboratorija <i>#GovLabLatvia</i> NVO un profesionāļi, kas strādā šajā jomā	Esošā budžeta ietvaros un Atveseļošanas fonda plāna pasākums 6.3.1.3.i. Publiskās pārvaldes inovācijas ekosistēmas attīstība NAP2027 uzdevums Nr. 428	Pasākumi pieklūstamības principu un prasību iedzīvināšanai

⁵⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 17. aprīļa Direktīva (ES) 2019/882 par produktu un pakalpojumu pieklūstamību www.lm.gov.lv/lv/pieklustamibas-direktiva-0; Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 26. oktobra Direktīva (ES) 2016/2102 par publiskā sektora struktūru tīmekļvietņu un mobilo lietotņu pieklūstamību; sk. arī LM informatīvo izdevumu un tīmekļvietņu pieklūstamības vadlīnijas.

4.3.	<p>Nozaru atvērtās pārvaldības dialogi – "Saprotami par sarežģīto. Izproti sabiedrības ieguvumus un iesaisties!"</p> <p>Katra nozare izvēlas aktuālu tēmu, kuru ir svarīgi plašāk skaidrot sabiedrībai un kura ir būtiska Latvijas ilgtspējīgai attīstībai.</p> <p>Projektus vada 4.1. pasākumā apmācītie ministrijas (iestādes) nodarbinātie.</p> <p>Katram projektam izvēlas divus vēstnešus – vadošs ministrijas pārstāvis un nozares konsultatīvās padomes izvēlēts pilsoniskās sabiedrības pārstāvis vai eksperts, un tie kopīgi skaidro sabiedrībai aktuālo jautājumu.</p> <p>Atvērtās pārvaldības dialogi: skaidrojumi LV portālā un citu plašsaziņas līdzekļu iesaiste – komunikācijas aktivitāšu ietvaros www.lvportals.lv veido skaidrojumu sēriju par aktuālām tēmām nozarēs, vairojot atvērto pārvaldību</p>	2023-2025. gads	Visas ministrijas un iestādes VK	VSIA "Latvijas Vēstnesis" (lvportals.lv) Komunikācijas aktivitātēs iesaista arī citus interneta plašsaziņas līdzekļus, kurus lieto plašāka sabiedrība vai mērķauditorija	Nepieciešams papildu valsts budžeta finansējums	13 nozaru projekti 1 VK projekts (kopā 14) Atkarībā no konteksta veido publiskās komunikācijas aktivitātes, piemēram, audio, video vai drukātu materiālu veidā 1 raksts lvportals.lv par katru projektu (kopā 14) Vairākas aktivitātes digitālajā vidē (kopā vismaz 3)
4.4.	<p>Aktīva un iekļaujoša komunikācija ar iedzīvotājiem un informācijas nodošana sabiedrībai mūsdienīgā un saprotamā veidā</p> <p>Nākamajos četros gados ministrijas un iestādes veido aktīvu komunikāciju par sabiedrībai aktuālām tēmām, skaidro būtību un ieguvumus, nodrošina vieglu dokumentu pieejamību.</p> <p>Veido sadarbību ar NVO komunikācijai ar iedzīvotājiem</p>	2022.–2025. gads	Visas ministrijas un iestādes	VSIA "Latvijas Vēstnesis" (lvportals.lv) SIF LPA	Esošā budžeta ietvaros	Valsts pārvaldes iestādes sniedz skaidrojošu informāciju par to darbības jomas aktualitātēm (izstrādājumiem tiesību aktu projektiem, politikas dokumentiem, informatīvajiem ziņojumiem, ieviestajiem investīciju projektiem, jauniem risinājumiem e-vidē, pasūtītajiem pētījumiem) NVO skaits, kuras iesaistītas komunikācijā ar iedzīvotājiem

						Sabiedrības informēšanai izmanto automatiskās e-pasta vēstuļu izsūtīšanas sistēmas
--	--	--	--	--	--	--

5. apņemšanās: Veicināt datu pieejamību un saprotamību, palielinot iedzīvotāju iespējas izmantot tos un veidot datus balstītus risinājumus						
Pasākums	Termiņš	Atbildīgās institūcijas	Līdzatbildīgās institūcijas un citi īstenotāji	Finansējums un tā avoti	Darbības rezultāti un to rezultatīvie rādītāji	
<p>5.1. Dažādu nozaru sabiedrībai nozīmīgu datu un rīku, tostarp atvērto datu, popularizēšana un skaidrošana, veicinot to saprotamību un plašāku izmantošanu, pārnozaru analīzi un datus balstītus risinājumus</p> <p>Ministrijas un to padotības iestādes identificē sabiedrības interesēm un informācijas atklātībai būtiskus datus un nodrošina to pieejamību savā tīmekļvietnē vai publicē tos kā atvērto datus atbilstoši pieprasījumam.</p> <p>Ministrijas un to padotības iestādes popularizē un skaidro sabiedrībai to izveidotās datubāzes, datu apkopojumus, platformas, atbalsta rīkus, digitālos rīkus, dažādas tematiskās tīmekļvietnes u. c.</p> <p>Ministrijas un to padotības iestādes proaktīvi dalās ar saviem datiem un to analīzi sabiedrības problēmu risināšanā.</p> <p>Izmantojot VARAM sniegto atbalstu procesa kvalitātei, ministrijas un to padotības iestādes, piemēram, veido vizualizācijas, izplata skaidrojumus mērķgrupām, organizē pasākumus datus balstītu risinājumu izstrādei, piemēram, datu hakatonus, tai skaitā sadarbībā ar plašsaziņas līdzekļiem.</p> <p>Atvērto datu publicētāji veic pasākumus datu popularizēšanai, regulāri publicē ziņas par pieejamiem datiem, organizē hakatonus, datu sacensības u. c. datu</p>	2022.–2025. gads	Visas ministrijas un to padotības iestādes VARAM (metodisks atbalsts)	TM (atbilstoši kompetencei informācijas atklātības jomā sniegt atbalstu sabiedrībai nozīmīgu datu identificēšanā) VAS (digitālo prasmju attīstīšanas ietvaros) Plašsaziņas līdzekļi	Esošā budžeta ietvaros Atvērto datu atvēršanas fonda plāna pasākums 2.3.2.2.i. Valsts un pašvaldību digitālās transformācijas prasmju un spēju attīstība	Veicināta informācijas atklātībai nozīmīgu datu pieejamība Izveidotas jaunas datu vizualizācijas un datus balstīti risinājumi Organizēti pasākumi datu popularizēšanai (hakatonu, pasākumu prasmīgai datu pasniegšanai (<i>storytelling</i> ar datiem), praktiskas darbnīcas) Komunikācijas aktivitātes esošo datu un rīku popularizēšanai Apmācības un publiski pieejami virtuālie kursi	

	popularizēšanas un datus balstītu risinājumu izveides pasākumus. VAS tiek veidotas apmācības, kas valsts pārvaldi un iedzīvotājus iepazīstina ar esošo datu piedāvājumu un apmāca lietot to analīzei nepieciešamos rīkus					
5.2.	Atvērto datu izmantošanas piemēru popularizēšana un prasmju veicināšana	Reizi gadā	VARAM sadarbībā ar atbildīgajām iestādēm (atkarībā no izvēlētajām datu kopām)	VAS (digitālās prasmes)	Esošā budžeta ietvaros Kohēzijas politikas programma Atvērto datu pasākums 2.3.2.2.i. Valsts un pašvaldību digitālās transformācijas prasmju un spēju attīstībai	VARAM kopīgi ar atbildīgajām iestādēm popularizē atvērto datus (tostarp skaidro, kur tie atrodami un kā tos izmantot) un veicina to izmantošanu Mācību pasākumos dažādām interesentu grupām (valsts pārvalde, žurnālisti, NVO) demonstrē atvērto datu pieejamību un praktisko pielietojumu
5.3.	Sabiedrībai nozīmīgu datu pieejamība noteiktās jomās:					
	a) veicināta informācijas pieejamība par valstij un pašvaldībām piederošiem nekustamajiem īpašumiem;	2022.-2025. gads	TM (VZD un TA) FM Visas ministrijas un to padotībā esošās iestādes	"Providus" Pašvaldības	Esošā budžeta ietvaros	Tiek izvērtēta iespēja pilnveidot informācijas attēlošanu (skaidrāk norādīt konkrēto īpašnieku) Valsts vienotās datorizētās zemesgrāmatas datu bāzē un datu publicēšanas un e-pakalpojumu portālā www.kadastrs.lv attiecībā uz publiskas personas īpašumiem (konkrēto tvērumu nosaka izvērtējumā)

						Sagatavots skaidrojums valsts iestādēm un pašvaldībām informācijas publicēšanai par to nekustamajiem īpašumiem Tiek pilnveidota iestāžu tīmekļvietnēs pieejamā informācija par tām piederošajiem nekustamajiem īpašumiem
	b) turpināsies izvērtējumi un darbs pie šādu datu publicēšanas atvērto datu formā: • valsts amatpersonu deklarācijas, • dati no valsts tiešās pārvaldes iestāžu un citu valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu (darbinieku) atbildības un personu uzskaites sistēmas, • valsts un pašvaldību budžetu izlietojuma dati, ievērojot definētās budžeta jomas (anonimizēta informācija par budžeta līdzekļu izlietojumu sadalījumā pa budžeta tipiem, programmām, apakšprogrammām, funkcijām un izdevumu ekonomiskajām kategorijām)	2022.-2025. gads	VARAM FM (VID) VK FM		Esošā budžeta ietvaros	Izvērtējumi Atvērtas datu kopas
	c) veicināta plašsaziņas līdzekļu īpašumtiesību informācijas pieejamība sabiedrībai			NEPLP (elektronisko plašsaziņas līdzekļu informācija) Plašsaziņas līdzekļi	Esošā budžeta ietvaros	Plašsaziņas līdzekļu vai NEPLP publicēti dati

3. rīcības virziens:

Pašvaldību atvērtība un iedzīvotāju iespējas iesaistīties savas pašvaldības darbā

Šajā rīcības virzienā iekļautie pasākumi ir īstenojami pašvaldību līmenī. Šie pasākumi kopumā ir balstīti saņemtajās iedzīvotāju idejās, kā arī darba grupās pārrunātajā. Ikvienu pašvaldība ir aicināta īstenot šos pasākumus, tādējādi palīdzot sasniegt plāna mērķus un veicināt lielāku sabiedrības uzticēšanos publiskajai pārvaldei. Plānam stājoties spēkā, VK un VARAM rīko pašvaldībām informatīvu tiešsaistes semināru.

Viens no šā plāna rīcības virzieniem ir veicināt salīdzināmu datu pieejamību, kas ļautu salīdzināt pašvaldību funkciju izmaksas dažādās pašvaldībās. Šādi dati būtu noderīgi pašvaldību finansiālās darbības izvērtēšanai, atbildībai un arī savstarpējai sadarbībai, veicinot efektivitāti un līdzsvarotu attīstību. Lai šādus datus varētu sniegt, nepieciešams atbildīgās ministrijas metodisks atbalsts.

Būtiska ir publiskās pārvaldes pieejamība iedzīvotājiem arī laikā, kad publiskās pārvaldes nodarbinātie strādā attālināti. Tādēļ svarīgi ir paredzēt iespēju iedzīvotājiem tikt sadzirdētiem un uzklausiem arī attālinātā darba laikā, piemēram, pieņemšanas laiki tiešsaistē (videozvana iespējas, tiešsaistes čats) publisko iestāžu darbiniekiem, līdzīgi, kā bija pieņemšanas laiki klātienē, darba telefona pāradresācija u. c.

2021. gadā LPS sadarbībā ar Latvijas Lielo pilsētu asociāciju un Norvēģijas Vietējo un reģionālo varas iestāžu asociāciju Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta 2014.–2021. gada perioda programmas "Vietējā attīstība, nabadzības mazināšana un kultūras sadarbība" ietvaros sāka īstenot projektu "Latvijas pašvaldību sadarbības veicināšana un labas pārvaldības stiprināšana". Projekta mērķis ir vietējo pašvaldību sadarbības optimizācija un labas pārvaldības principu veicināšana, lai uzlabotu publisko pakalpojumu kvalitāti un efektivitāti. Projektā iecerēti šādi pasākumi: labas pārvaldības vadlīnijas un ētikas pašnovērtējuma rīks pašvaldībām, semināri par labu pārvaldību vietējiem politiķiem un pašvaldību darbiniekiem u. c. LPS pauž apņemšanos un iniciatīvu pašvaldību atvērtības sekmēšanai, līdz ar to tabulas 6.3. punkta "b", "d", "e" un "f" apakšpunktā minētie pasākumi ir pašvaldību ziņā un atbildībā – pasākumi ir veicami atbilstoši konkrētās pašvaldības specifikai, katrai pašvaldībai tos pielāgojot konkrētajai situācijai.

Līdzdalības budžeta projektu konkursus, kas tiek praktizēti, piemēram, Rīgas valstspilsētā, iecerēts pakāpeniski ieviest visās pašvaldībās, dodot iespēju iedzīvotājiem aktīvāk iesaistīties savas pašvaldības vai apkaimes attīstībā. Līdzdalības budžetēšanai VARAM plāno izstrādāt vienotu platformu (informācijas sistēmu) pašvaldībām, kuras administratīvā vide būs TAPIS⁵⁹ ietvaros, savukārt publiskā vide – Latvija.lv ietvaros.

⁵⁹ Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēma <https://tapis.gov.lv>.

Rīcības virziena ietvaros īstenojamie pasākumi

6. apņemšanās: Veicināt atvērtību un iedzīvotāju iesaisti un līdzdalību pašvaldībās						
Pasākums	Termiņš	Atbildīgās institūcijas	Līdzatbildīgās institūcijas un citi īstenotāji	Finansējums un tā avoti	Darbības rezultāti un to rezultatīvie rādītāji	
6.1. Atvērtības standartu iedzīvināšana pašvaldībās, veicinot lielāku iedzīvotāju informētību un iesaisti, lai uzlabotu dzīvi savā pašvaldībā	2024. gada IV ceturksnis	VARAM	Visas pašvaldības LPS Biedrība "Latvijas Lielo pilsētu asociācija" "Providus" "Delna" Reģionālās NVO, NVO centri, apkaimju biedrības utt.	Esošā budžeta ietvaros	Pašvaldību skaits, kuras ir iepazinušās ar standartu un vērtēs iespējas to iedzīvināt (sākotnējā aptauja) Pašvaldību pašvērtējuma aptauja Neatkarīgs pašvaldību novērtējums par sabiedrības līdzdalības iedzīvināšanu (izmanto kvalitatīvās datu iegūšanas metodes)	
6.2. Regulāras pašvaldību darbinieku pieredzes apmaiņas, t. sk. par sabiedrības līdzdalības jautājumiem	2022.–2025. gads	VARAM	LPS VK "Providus"	Esošā budžeta ietvaros	1 tikšanās katru gadu	
6.3. Pašvaldības iedzīvotāju līdzdalības stiprināšana ar šādiem pasākumiem, to integrējot kā lēmumu pieņemšanas daļu:	2022.–2025. gads	VARAM (informatīvi koordinējoša loma kompetences ietvaros) VK	Visas pašvaldības LPS Biedrība "Latvijas Lielo pilsētu asociācija"	Nepieciešams papildu valsts budžeta finansējums	Izveidota līdzdalības budžeta informācijas sistēma pašvaldībām Pašvaldību pašvērtējuma aptauja Neatkarīgs pašvaldību novērtējums "b" apakšpunkta rādītājs – pašvaldību īstenošana aptauja reizi gadā, kas ļautu iedzīvotāju vajadzības monitorēt regulāri (nevis	
a) līdzdalības budžeta plašāka izmantošana – līdzdalības budžeta informācijas sistēmas izveide izmantošanai pašvaldībām;						
b) ātras, vienkāršas aptaujas un konsultatīvi pasākumi pašvaldībās;						
c) iedzīvotāju padomju izveide un caurskatāma darbība;						
d) biežākas pašvaldības teritorijā esošo biedrību tikšanās ar pašvaldības vadošajiem darbiniekiem un deputātiem;						

	e) iedzīvotāju ieteikumu uzklauššana par pašvaldības stratēģisko virzienu sasniegšanu un par risināmajām problēmām pašvaldībā;					tikai tad, kad tiek izstrādāti attīstības plānošanas dokumenti) "c" apakšpunkta rādītājs – VARAM skaidrojums ⁶⁰ "g" apakšpunkta rādītājs – VARAM sagatavoti ieteikumi pašvaldībām saistošo noteikumu par budžetu sagatavošanai, lai uzlabotu informācijas pieejamību sabiedrībai
	f) iekļaujoša iedzīvotāju iesaiste, pievēršot uzmanību t. s. nomales teritorijām un to iedzīvotājiem;					
	g) izstrādājot vadlīnijas par saistošo noteikumu par pašvaldību budžetu un to grozījumu izstrādi, turpināts darbs, lai uzlabotu informācijas pieejamību par pašvaldību budžetiem					

⁶⁰ Pēc attiecīga tiesiskā regulējuma pieņemšanas (iedzīvotāju padomes ir paredzētas likumprojektā "Pašvaldību likums", Nr. 976/Lp13, kas ir izskatīšanā Saeimā pirms 2. lasījuma).

Plāna īstenošanai nepieciešamais finansējums

Lielākā daļa plānā iekļauto pasākumu tiks īstenoti institūciju esošo valsts budžeta līdzekļu, Kohēzijas politikas programmā noteikto specifisko atbalsta mērķu un/vai pasākumu finansējuma un Atveseļošanas fonda plānā pieejamo līdzekļu ietvaros. Informācija par finansējuma avotu norādīta pie attiecīgā pasākuma.

Ministrijas un citas centrālās valsts iestādes 2022. gadā pasākumus nodrošinās tām piešķirto līdzekļu ietvaros. Savukārt jautājums par nepieciešamo papildu valsts budžeta finansējumu 2023. gadam un turpmākajiem gadiem (2. pielikums) skatāms Ministru kabinetā gadskārtējā valsts budžeta projekta un vidēja termiņa budžeta ietvara projekta sagatavošanas procesā.

Nevalstiskās organizācijas pasākumu (piemēram, 1.5., 2.1., 2.2., 2.3., 2.4., 2.5., 3.2., 3.4., 3.5., 4.4., 6.1., 6.2., 6.3. pasākuma) īstenošanai var piesaistīt papildu finansējumu, iesniedzot pieteikumus vietēja un starptautiska mēroga projektu konkursos, piemēram, valsts budžeta finansētās programmas "NVO fonds" projektu konkursos, Aktīvo iedzīvotāju fonda projektu konkursos u. c.

Pašvaldības šajā plānā norādītos pasākumus īsteno savu budžeta līdzekļu, Kohēzijas politikas programmas finansētu projektu un/vai Atveseļošanas fonda plānā pieejamo līdzekļu ietvaros.

Ministru prezidenta vietā –
zemkopības ministrs *K. Gerhards*

1. pielikums

Plāna pasākumi sniedz ieguldījumus šādu NAP2027 rezultātu sasniegšanā

Progresā rādītāja numurs	Progresā rādītājs	Mērvienība	Bāzes gads	Bāzes gada vērtība	2019/2020 ESS ¹ rezultāti	Mērķa vērtība 2024	Mērķa vērtība 2027	Datu avots, datu tabulas
416.	Apmierinātība ar to, kā darbojas demokrātija (pilnīgi apmierināts, drīzāk apmierināts)	%	2019	41		43	45	SKDS ²
417.	Iedzīvotāju pilsoniskās līdzdalības indekss	%	2015	10		25	30	ESS
418.	Iedzīvotāju uztvere par iespēju ietekmēt rīcībpolitiku	Skala 0-10	2015	1,51	1,73	2,8	3,5	ESS
419.	Iedzīvotāju uztvere par iespēju ietekmēt Saeimas un valdības darbu (pilnībā nepiekrīt, drīzāk nepiekrīt)	%	2019	21		19	17	SKDS
420.	Iedzīvotāju politiskās uzticēšanās indekss (Saeima/tiesībaizsardzības sistēma/policija/politiskās partijas/Eiropas parlaments/ANO)	Skala 0-10	2015	3,3	3,93	3,5	4,1	ESS
421.	Politiskās uzticēšanās indekss:	%	2018					SKDS
	Saeima			18,2		23,1	25,0	
	Ministru kabinets			21,4		25,5	28,0	
	attiecīgā novada/pilsētas pašvaldība			56,3		59,6	62,2	
	politiskās partijas		10,8		13,8	15,4		
424.	Iedzīvotāju informētība, pieredze un apmierinātība ar saņemtajiem valsts pakalpojumiem	Skala 0-10	2018	8		8	9	VK

¹ ESS – Eiropas sociālais pētījums.² SKDS – Pētījumu centrs SKDS.

2. pielikums

Plāna īstenošanai nepieciešamais indikatīvais finansējums

Rīcības virziens	Pasākums	Budžeta programmas (apakš-programmas) kods un nosaukums	Nepieciešamais papildu finansējums					Pasākuma īstenošanas gads (ja pasākuma īstenošana ir terminēta)	Aprēķins
			2023. gads	2024. gads	2025. gads	turpmākajā laikposmā līdz pasākuma pabeigšanai (ja pasākuma īstenošana ir terminēta)	turpmāk katru gadu (ja pasākuma izpilde nav terminēta)		
Finansējums plāna realizācijai kopā, tai skaitā:			90 000	117 000	95 000	0	0	0	
03. Ministru kabinets			90 000	117 000	85 000	0	0	0	
13. Finanšu ministrija			0	0	10 000	0	0	0	
1. Jēgpilna un efektīva sabiedrības līdzdalība izsvērtu un kvalitatīvu lēmumu izstrādē			30 000	41 000	35 000	0	0	0	
	1.5. Sabiedrības līdzdalības digitālā platforma		10 000	5 000	5 000	0	0	2025. gads	Indikatīvais finansējuma apmērs balstīts VK pieredzē attiecībā uz tīmekļvietņu izveidi un pilnveidošanu. Izveide ir paredzēta 2023. gadā, pilnveide – turpmāk katru gadu

	03. Ministru kabinets		10 000	5 000	5 000	0	0	2025. gads	
		01.00.00 "Ministru kabineta darbības nodrošināšana, valsts pārvaldes politika"							
	3.1. Nozaru sadarbības partneru pārstāvniecības stiprināšana un regulāra dialoga uzturēšana		0	16 000	0	0	0	2025. gads	Finansējums paredzēts ietekmes izvērtējumam 2024. gadā par valsts pārvaldē ieviestajiem līdzdalības pasākumiem. Izmaksu aprēķins balstīts VK pieredzē attiecībā uz līdzīga izvērtējuma pasūtīšanu
	3.2. Izsvērtu un kvalitatīvu lēmumu izstrādei ikvienā nozarē izmanto efektīvas un mūsdienīgas sabiedrības līdzdalības pieejas		20 000	20 000	20 000	0	0	2025. gads	3.2. pasākumā papildu finansējumu var pieprasīt šādām aktivitātēm: koprade, dizaina domāšana, hakatoni, domnīcas, iedzīvotāju apspriedes, deliberatīvās metodes, ideju laboratorijas Viena pasākuma izmaksas indikatīvi – 5000 euro, katru gadu paredzēti 2–4 pasākumi
	03. Ministru kabinets		20 000	36 000	20 000	0	0	2025. gads	
		01.00.00 "Ministru kabineta darbības nodrošināšana, valsts pārvaldes politika"							

	3.6. NVO klasifikatora izveide pa darbības jomām, kas ļauj identificēt organizācijas dažādās jomās vai organizācijas, kuras pārstāv noteiktas mērķgrupas		0	0	10 000	0	0	2025. gads	NVO klasifikatora izveides izmaksas tiks aprēķinātas pēc izmaiņu apstiprināšanas Biedrību un nodibinājumu likumā, nosakot nepieciešamās izmaiņas EDS sistēmā vai citas veicamās darbības NVO klasifikatora izveidei, norādītais finansējuma apmērs ir indikatīvs
	13. Finanšu ministrija		0	0	10 000				
		33.00.00 "Valsts ieņēmumu un muitas politikas nodrošināšana"							
2. Valsts institūciju darba sabiedrības interesēs atklātība un caurskatāmība			60 000	60 000	60 000				
	4.3. Nozaru atvērtās pārvaldības dialogi – "Saprotami par sarežģīto. Izproti sabiedrības ieguvumus un iesaisties!"		60 000	60 000	60 000	0	0	2025. gads	Izmaksu aprēķins balstīts VK pieredzē attiecībā uz komunikācijas aktivitāšu pasūtīšanu
	03. Ministru kabinets		60 000	60 000	60 000	0	0	2025. gads	

		01.00.00 "Ministru kabineta darbības nodrošināšana, valsts pārvaldes politika"							
3. Pašvaldību atvērtība un iedzīvotāju iespējas iesaistīties savas pašvaldības darbā			0	16 000	0				
	6.3. Pašvaldības iedzīvotāju līdzdalības stiprināšana		0	16 000	0	0	0	2025. gads	Finansējums 2024. gadā paredzēts ietekmes izvērtējumam par pašvaldībās ieviestajiem līdzdalības pasākumiem. Izmaksu aprēķins balstīts VK pieredzē attiecībā uz izvērtējuma pasūtīšanu
	03. Ministru kabinets		0	16 000	0	0	0	2025. gads	
		01.00.00 "Ministru kabineta darbības nodrošināšana, valsts pārvaldes politika"							